

Vzdělávání – Informace – Poradenství

Přechod absolventů SOŠ do praxe a jejich uplatnění na trhu práce – II. etapa

Šetření absolventů středních odborných škol
tři roky od ukončení studia na SOŠ

Bc. Ing. Jana Trhlíková
PhDr. Helena Úlovcová
Ing. Jiří Vojtěch

Praha 2007

OBSAH

1. Úvod	3
1.1 Předmět analýzy a cíle šetření	3
1.2 Realizace sběru a zpracování dat	4
1.3 Charakteristika výběrového souboru	5
2. Hodnocení úrovně vzdělání a volby vzdělávací cesty	7
2.1 Celkové hodnocení úrovně vzdělání na SOŠ	7
2.2 Hodnocení úrovně jednotlivých získaných kompetencí	7
2.3 Hodnocení volby vzdělávací cesty	5
2.4 Důvody pro změnu studijní volby	6
2.5 Realizace studijních a pracovních plánů po absolvování SOŠ	8
2.6 Pracují absolventi SOŠ ve vystudovaném oboru?	10
2.7 Pracovní aktivita a uplatnění absolventů SOŠ v zaměstnání	13
2.8 Spokojenost absolventů SOŠ se současným zaměstnáním	14
2.9 Změny zaměstnání	15
2.10 Nezaměstnanost absolventů SOŠ při vstupu na trh práce	16
3. Situace absolventů vybraných skupin oborů SOŠ	17
3.1 Hodnocení úrovně získaného vzdělání podle skupin oborů	17
3.2 Opakovaná volba studijního oboru a typu školy	18
3.3 Realizace pracovních a studijních plánů podle skupin oborů	21
3.4 Odchody absolventů SOŠ za prací do jiných oborů	23
3.5 Spokojenost absolventů v zaměstnání	25
3.6 Získání prvního zaměstnání a problémy s nezaměstnaností	26
4. Charakteristika vybraných skupin oborů SOŠ z hlediska uplatnění absolventů na trhu práce	31
5. Závěr	35

Projekt je financován Evropským sociálním fondem a rozpočtem České republiky.

Přechod absolventů SOŠ do praxe a jejich uplatnění - II. etapa. Šetření absolventů středních odborných škol tři roky od ukončení studia na SOŠ

Bc. Ing. Jana Trhlíková, PhDr. Helena Úlovcová, Ing. Jiří Vojtěch

Vydal Národní ústav odborného vzdělávání, Praha 2007

Korektury a tisk: informační středisko odborného vzdělávání

1. Úvod

1.1 Předmět analýzy a cíle šetření

Přechod absolventů středních škol do pracovního procesu nebo terciárního vzdělávání je jedním z nejzávažnějších životních okamžiků mladých lidí. Spektrum možností dalšího studia nebo vstupu na trh práce, které se před absolventy v závěru jejich středoškolského studia otevírají, je přitom významně ovlivněno předchozí vzdělávací cestou. Úspěšné zahájení pracovní dráhy nebo pokračování v terciárním vzdělávání je proto významně ovlivněno předchozím rozhodnutím o volbě typu školy a oboru studia. Nevhodně vybraný studijní obor, po kterém není na trhu práce poptávka nebo který schopnostem a zájmům studenta neodpovídá, zvyšuje riziko nezaměstnanosti nebo odchodu absolventa za prací do jiného oboru.

Z uvedených důvodů je stále větší pozornost věnována samotnému počátku procesu kariérového rozhodování. V této souvislosti se prosazuje trend zaměřený na informační podporu kariérovému rozhodování, zejména je třeba zvýšit dostupnost informací o studiu i následném uplatnění absolventů škol na trhu práce. Informace musí být zaměřeny nejen na školskou sféru, poradenské pracovníky škol a pedagogy v oblasti kariérového poradenství, ale je nutno je zpřístupnit i žákům a rodičovské veřejnosti a vytvořit tak informační základnu pro lepší orientaci žáků při volbě jejich vzdělávací a profesní dráhy. Nástrojem ke splnění tohoto cíle je vybudování komplexního integrovaného informačního systému, který by poskytoval široké spektrum informací v optimální a srozumitelné formě. Vytvoření uvedeného informačního systému, jehož stěžejním cílem je efektivní zpřístupnění informací pro všechny cílové skupiny, je realizováno v rámci systémového projektu „VIP-Kariéra“. Jednou z dílčích částí projektu VIP Kariéra, který probíhá za podpory fondů EU, je i komplex šetření „Přechod absolventů středních odborných škol a VOŠ do praxe“. V rámci této části projektu je postupně v průběhu několika let sledován přechod absolventů učebních oborů, SOŠ a VOŠ do praxe nebo terciárního vzdělávání. Šetření přitom probíhá opakovaně ve třech etapách – v závěru studia, a pak následně 3 a 6 let od ukončení daného typu studia.

Podrobnější informace o tomto projektu i dalších publikacích souvisejících s tímto tématem naleznete na www.karieroveporadestvi.cz

Objekt šetření

Objektem tohoto konkrétního šetření jsou absolventi SOŠ v období 3 let od maturitní zkoušky. Šetření navazuje na průzkum realizovaný v roce 2004, kdy byli v rámci I. etapy výzkumu dotázáni žáci vybraných SOŠ v období těsně před ukončením jejich studia. Použitá baterie otázek zahrnovala v I. etapě především problematiku výběru studijního oboru a školy, spokojenost s úrovní znalostí a dovedností získaných v průběhu školní přípravy i představy o budoucím pracovním uplatnění a plánované strategii hledání zaměstnání.

K hlavním cílům této II. etapy šetření patří:

- Zjištění posunu ve spokojenosti studentů s úrovní získaných odborných i všeobecných znalostí a dovedností a identifikace „slabých“ míst odborné přípravy z hlediska konkrétních požadavků profese nebo vstupu do terciárního vzdělávání.
- Hodnocení správnosti volby druhu školy a studijního oboru a zvolené úrovně vzdělání z pohledu požadavků trhu práce nebo dalšího vzdělávání.
- Zjištění problémů přechodu ze školy do zaměstnání, analýza změn v míře identifikace s oborem a v profesní stabilitě absolventů.
- Hodnocení uplatnění na trhu práce (snadnost získání zaměstnání, spokojenost v zaměstnání s pracovními a platovými podmínkami...).
- Úspěšnost v realizaci pracovních a studijních plánů.

Metodologický přístup

Vzhledem k tomu, že hlavním záměrem šetření je zmapování přechodového procesu ze školy na pracovní trh a úspěšnost absolventů při vstupu do terciárního vzdělávání, je výzkum realizován jako longitudinální. S odstupem několika let je opakovaně dotazován stejný vzorek absolventů, aby uvedené údaje vypovídaly o změnách postojů a situace konkrétních jednotlivců a nebyly zkreslovány odlišnostmi vybraného vzorku. Celé komplexní šetření je z časového hlediska rozděleno do tří základních etap, v nichž jsou postupně dotazováni absolventi SOU, SOŠ a VOŠ, a to vždy ve třech časových obdobích – v závěru studia na daném typu školy a pak následně tři a šest let od ukončení studia. Šetření tak zachycuje vývoj situace a názorů absolventů jednotlivých druhů studia v poměrně dlouhém časovém rozmezí šesti let.

Publikace je rozdělena do 5 kapitol. **První kapitola** obsahuje informace o metodice a realizaci výzkumu a sběru dat. **Druhá kapitola** přináší souhrnný pohled na situaci absolventů středních odborných škol. Ukazuje, jak tyto absolventi s odstupem tří let od ukončení studia hodnotí úroveň získaných odborných i praktických znalostí, porovnává plány a úspěšnost absolventů při realizaci studijní a profesní dráhy i posuny v názorech na profesní volbu z hlediska uplatnění na trhu práce nebo pokračování v terciárním vzdělávání. **Třetí kapitola** srovnává získané údaje v rozdělení podle vybraných kmenových oborů, což umožňuje identifikovat určité specifické problémy v jednotlivých skupinách oborů. **Čtvrtá kapitola** pak přináší stručnou charakteristiku jednotlivých vybraných skupin oborů. Závěr přináší krátké shrnutí základních zjištění.

1.2 Realizace sběru a zpracování dat

Velikost vzorku

Původní výběrový soubor respondentů z šetření v roce 2004 zahrnoval 1983 osob. Tento relativně vysoký počet dotazovaných byl vybrán s ohledem na očekávaný úbytek respondentů v dalších etapách šetření, který bylo možno předpokládat v souvislosti se změnami bydliště respondentů nebo neochotou účastnit se dalších etap šetření.

Při tvorbě výběrového souboru v roce 2004 byla zohledněna reprezentativnost z několika hledisek - z pohledu oborového zastoupení byly vybrány jednak kmenové obory s vysokým počtem žáků, jednak obory, které mají odlišnou míru nezaměstnanosti. Druhým kritériem byl výběr škol a okresů tak, aby pokrýval většinu území ČR a aby opět byly zastoupeny jak okresy s nízkou, tak i vysokou mírou nezaměstnanosti.

V rámci druhé etapy průzkumu, realizované s odstupem 3 let od ukončení studia na SOŠ, byly na základě databáze adres osloveni všichni respondenti z I. etapy. Získáno bylo 750 vyplněných dotazníků, což představuje návratnost 38 %.

Z důvodu eliminace možného systematického vychýlení, způsobeného samovýběrem respondentů, kdy můžeme předpokládat větší ochotu k odpovědím u úspěšnějších absolventů, byl ve všech případech, které ukazují vývoj změny názorů, použit zúžený vzorek z I. etapy, které obsahoval odpovědi jen těch respondentů, kteří odpověděli i v rámci II. etapy. S časovým odstupem 3 let tak byly srovnávány jen skutečné změny názorů a situace identických respondentů.

Organizační zajištění průzkumu a zpracování dat

Jako základní výzkumná technika byl použit standardizovaný dotazník. Sběr dat pro druhou etapu byl realizován v průběhu dubna až května 2007 technikou poštovní ankety. Z důvodu zajištění dostatečné návratnosti byla v průběhu sběru dat prováděna evidence

získaných dotazníků a respondenti, kteří na první dopis s dotazníkem nereagovali, byli osloveni opakovaně.

V rámci zpracování dat byl nejprve vytvořen počítačový formulář pro vstup dat, na jehož základě byla data převedena do elektronické podoby. Následně byla provedena kontrola dat ověřením logických vazeb a opraveny chyby. V následující fázi bylo realizováno statistické zpracování a provedena analýza jednotlivých datových proměnných z roku 2007. Pro srovnání vývoje názorů a situace respondentů byly z databáze vytvořené v r. 2004 vybrány odpovědi 750 respondentů, kteří odpověděli i v roce 2007 a bylo provedeno porovnání odpovědí identických souborů v časovém odstupu 2004–2007.

Na základě zpracovaných dat byly vytvořeny analyticko-grafické výstupy pro dynamické a statické webové stránky, které umožní přístup k informačním výstupům širokému spektru uživatelů.

1.3 Charakteristika výběrového souboru

Struktura výběrového souboru

Z pohledu věkového složení byl výběrový soubor poměrně homogenní a byl tvořen převážně mladými lidmi ve věku kolem 21 let. Zastoupení mužů a žen ve struktuře výběrového souboru a v jednotlivých skupinách kmenových oborů ukazuje tabulka 1.1.

Tabulka 1.1: Struktura výběrového souboru

SKUPINA OBORŮ	Pohlaví		Celkem
	muž	žena	
23 Strojírenství a strojírenská výroba	94%	6%	100%
26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	96%	4%	100%
63 Obchodní akademie	10%	90%	100%
64 Management v oborech	34%	66%	100%
65 Hotelnictví a turismus	15%	85%	100%
68 Veřejnosprávní činnost	5%	95%	100%
Celkem	47%	53%	100%

S ohledem na použitou techniku sběru dat bylo významné zhodnotit reprezentativnost souboru z pohledu základních identifikačních znaků, především zastoupení jednotlivých kmenových oborů. Z tabulky 1.2, která ukazuje podrobnější členění zahrnutých oborů, je zřejmé, že rozložení výběrového souboru z hlediska zastoupení kmenových oborů poměrně dobře kopíruje strukturu původního výběrového souboru. Odchytky ve struktuře souborů I. a II. etapy šetření se pohybují zpravidla v rozmezí kolem 2 %, maximální odchylka dosahuje 3,2 %.

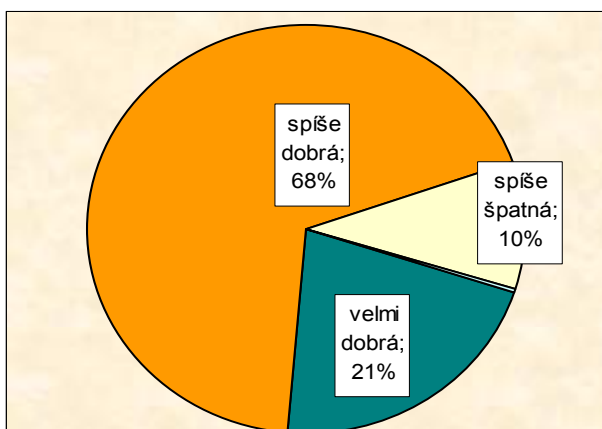
Tabulka 1.2: Zastoupení vybraných oborů vzdělání

KOD OBORU	NÁZEV OBORU	VÝBĚROVÝ SOUBOR ROK 2004	VÝBĚROVÝ SOUBOR ROK 2007
2341M001	Strojírenství a strojírenská výroba	18,3%	16,4%
264xMxxx	Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	19,7%	21,6%
2641M002	Elektrotechnika		
2647M002	Elektronické počítačové systémy		
2647M003	Informační technologie-aplikace osobních počítačů		
6341M004	Obchodní akademie	17,5%	19,7%
6442Mxxx	Management v oborech	19,2%	16,0%
6442M009	Management strojírenství		
6442M011	Management v elektrotechnice		
6442M012	Management organizace a výpočetní techniky		
6442M027	Management ve stavebnictví		
6442M032	Management v dopravě		
6442M036	Management v obchodu		
6442M037	Management obchodu a služeb		
6542M004	Hotelnictví a turismus	17,5%	16,4%
6843M001	Veřejnosprávní činnost	7,9 %	9,9%
Celkem		100,0%	100,0%

Poznámka: V textu publikace, v grafech i tabulkách jsou z důvodu přehlednosti používány zkrácené názvy skupin oborů, které byly předmětem šetření.

2. Hodnocení úrovně vzdělání a volby vzdělávací cesty

2.1 Celkové hodnocení úrovně vzdělání na SOŠ

Obrázek 2.1: Hodnocení úrovně školní přípravy na SOŠ (odpovědi v %)

Celkově hodnotili absolventi úroveň školní přípravy na SOŠ pozitivně, negativně se vyjádřilo jen asi 10 % z nich.

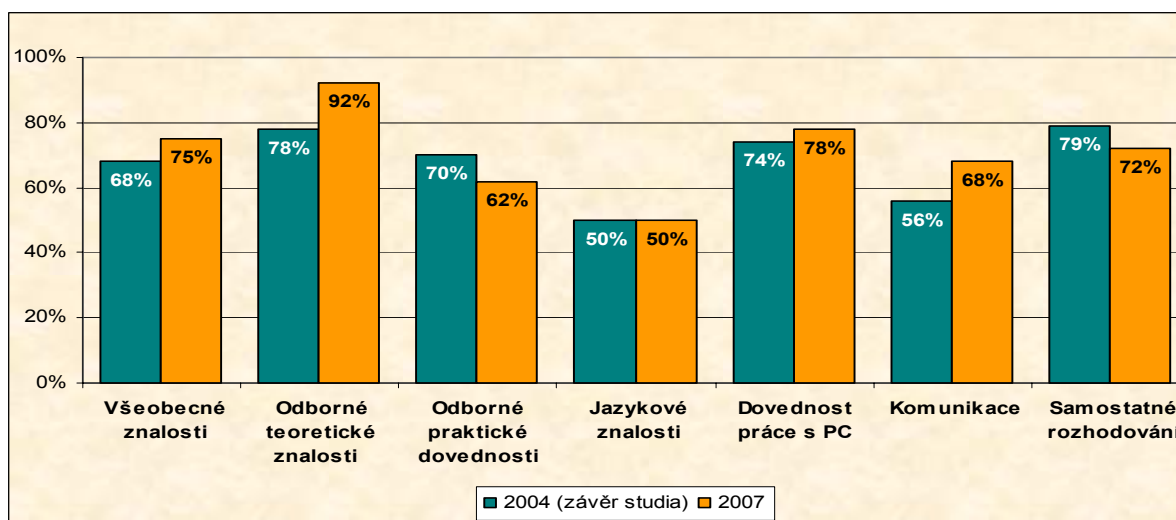
2.2 Hodnocení úrovně jednotlivých získaných kompetencí

Otázky týkající se hodnocení úrovně jednotlivých získaných kompetencí byly zahrnuty jak do první, tak i do druhé etapy šetření. Cílem bylo především zjistit, do jaké míry odpovídá úroveň jednotlivých kompetencí, které absolventi získali v průběhu teoretické a praktické přípravy na SOŠ, požadavkům zaměstnavatelů nebo nárokům v terciárním vzdělávání. Podívejme se nejprve podrobněji, jak absolventi posuzují úroveň jednotlivých získaných kompetencí s odstupem několika let od ukončení maturity na SOŠ.

Jednoznačně nejlépe hodnotí absolventi úroveň odborných teoretických znalostí – s nimi je tři roky od ukončení studia na SOŠ spokojena naprostá většina absolventů (92 %). Přibližně tři čtvrtiny absolventů vyjadřují spokojenost s počítačovými dovednostmi (78 %), všeobecnými znalostmi (75 %) a se schopností se samostatně rozhodovat (72 %). Relativně hůře se cítí být připraveni v oblasti komunikačních schopností (68 %) a odborných praktických znalostí (62 %). Nejslabším místem přípravy na SOŠ jsou jazykové znalosti, kde podíl spokojených dosahuje jen 50 %.

▪ Změny v hodnocení kompetencí po 3 letech

Obrázek 2.2 Změna hodnocení získaných kompetencí (% kladných odpovědí - srovnání identických souborů)

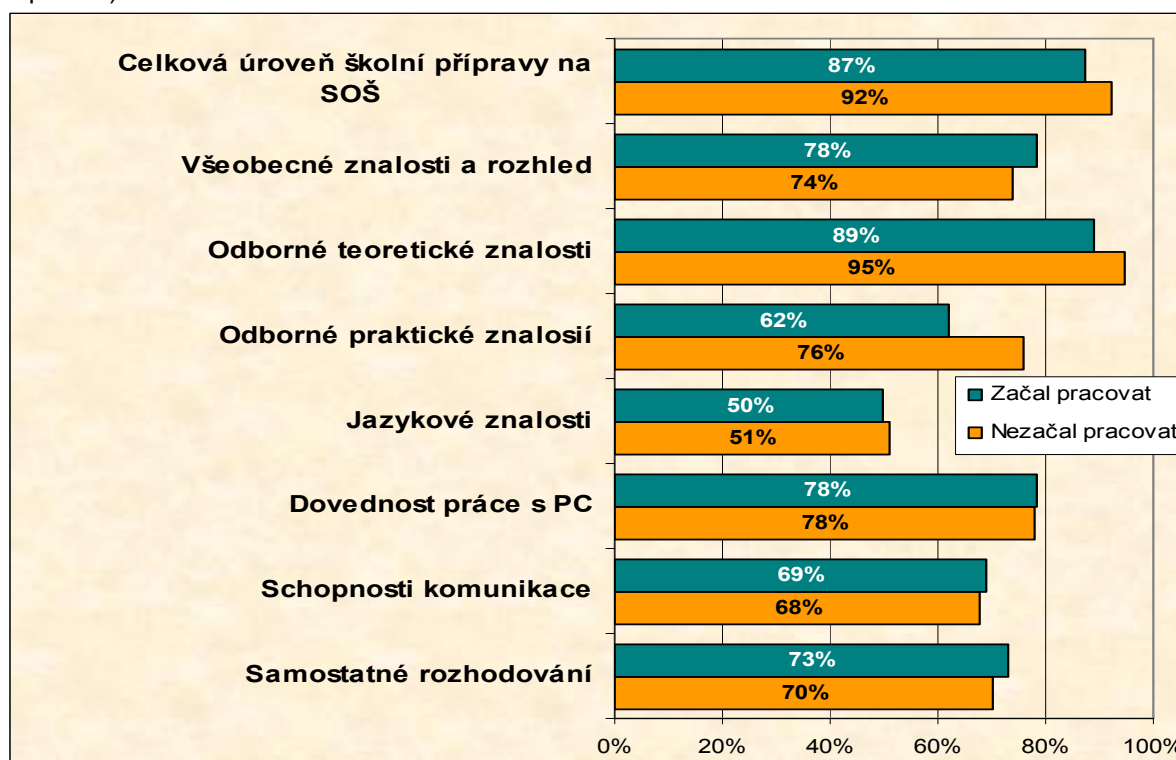
Vývoj názoru na úroveň získaných kompetencí ukazuje poměrně pozitivní výsledek. Většina absolventů hodnotí po setkání s požadavky praxe nebo studia v terciárním vzdělání úroveň získaných kompetencí stejně nebo dokonce příznivěji.

Vstup do praxe nebo do terciárního vzdělávání tak většinou absolventům SOŠ nepřináší výraznější rozčarování z nedostatečné připravenosti. Určitou výjimkou jsou odborné praktické znalosti a schopnost samostatně se rozhodovat, o jejichž úrovni se absolventi s odstupem tří let od maturity vyjadřují mírně kritičtěji

▪ Spokojenost se získanými kompetencemi v závislosti na pracovní zkušenosti

Vzhledem ke skutečnosti, že vzdělávání na SOŠ je svým charakterem „dvoukolejné“, to znamená, že připravuje absolventy jak pro vstup do praxe, tak i pro pokračování v terciárním vzdělávání, je zajímavou otázkou, zda jsou absolventi dostatečně připraveni pro obě tyto cesty. V této souvislosti nás zajímalo, jak se liší hodnocení absolventů, kteří vstoupili do pracovního procesu, a těch, kteří po maturitě pokračují ve vzdělávání.

Obrázek 2.3: Spokojenost s kompetencemi - podle pracovní zkušenosti (v % kladných odpovědí)

Jak ukazuje graf 2.3, hodnocení většiny dovedností je jak u absolventů, kteří pokračovali ve vzdělávání, tak i těch, kteří vstoupili do pracovního procesu, na podobné úrovni. Téměř shodně jsou hodnoceny komunikační schopnosti, schopnost rozhodování, jazykové schopnosti a dovednost pracovat na PC. Určité rozdíly se objevují v hodnocení odborných praktických znalostí, které kritičtěji posuzují absolventi, kteří již mají zkušenost s jejich uplatněním v praktickém životě. V této skupině je mírně horší i celkový názor na studium a úroveň odborných teoretických znalostí.

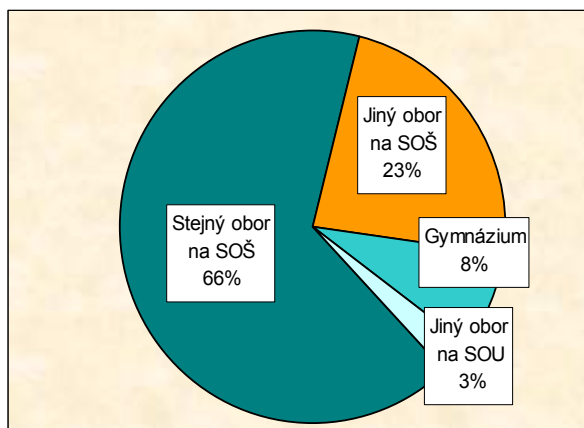
Vzhledem k tomu, že tyto rozdíly nejsou s výjimkou odborných praktických znalostí příliš výrazné, zdá se, že dvojkolejnost přípravy na SOŠ nepředstavuje problém, který by měl dopad na nedostatečnou připravenost absolventů pro vstup do praxe nebo pro pokračování v terciárním vzdělávání.

Srovnání hodnocení kvality vlastního vzdělávání absolventů maturitních oborů SOŠ a vyučených absolventů ukazuje shodu v pozitivním názoru na získané odborné teoretické znalosti (89 %). Odborné praktické znalosti hodnotí lépe vyučení (v závěru studia 87 %), naopak podstatně horší je u vyučených hodnocení jazykových znalostí (v závěru studia 43 %) a dovedností pracovat s počítačem (38 %). Rozdílná je ale dynamika v hodnocení kompetencí: zatímco u absolventů SOŠ se jejich názor na získané znalosti a dovednosti příliš nemění, u vyučených absolventů dochází po vstupu do praxe často k rozčarování, absolventi zjišťují, že úroveň jejich vzdělání, zejména v oblasti jazykových znalostí a dovedností pracovat s počítačem, je nižší.

2.3 Hodnocení volby vzdělávací cesty

Volba oboru i typu školy probíhá v České republice v poměrně nízkém věku, přibližně kolem 15 let, kdy někteří žáci dosud nemají dostatečně vyhraněné zájmy ani představu o svém budoucím profesním směřování. Zajímavou otázkou proto je, jak tuto volbu absolventi posuzují ve zpětném pohledu, do jaké míry odpovídá zvolená studijní a profesní dráha jejich zájmům, schopnostem a ambicím v dospělém věku. Podívejme se v následujícím textu, jak se pod vlivem zkušeností se studiem nebo konkrétními nároky každodenního pracovního života jejich názor na tuto volbu změnil. V této souvislosti byla absolventům SOŠ položena

otázka, jaké studium by si zvolili, pokud by svoji původní volbu mohli zopakovat. Jejich hypotetickou volbu znázorňuje obrázek 2.4. Zjišťovány byly dva aspekty této volby – zda by si absolvent zvolil stejný obor a zda by studoval na stejném typu školy – to znamená SOŠ.

Obrázek 2.4: Jaký obor a školu by zvolili absolventi SOŠ při možnosti opakovat svoji studijní volbu? (v % odpovědí)

▪ Volba studijního oboru - míra identifikace s oborem

Spokojenost s volbou studijního oboru byla zjišťována jako tzv. míra identifikace s oborem. Tento ukazatel udává podíl absolventů, kteří by si v případě, že by mohli (hypoteticky) zopakovat svoji studijní volbu, vybrali znovu stejný obor, a to v poměru ke všem dotazovaným absolventům tohoto oboru. **Šetření ukázalo, že s odstupem tří let od ukončení studia na SOŠ by si stejný obor zvolilo 66 % absolventů SOŠ, zbývajících 34 % by dalo přednost jinému oboru nebo gymnáziu.**

▪ Volba typu školy

Kromě volby studijního oboru je druhou významnou otázkou, zda by absolventi zvolili i stejný typ školy, jinými slovy jak jsou spokojeni se získanou úrovní vzdělání a zda zvolený typ studia odpovídá jejich studijním schopnostem a ambicím. **Z výsledků vyplývá, že převážná většina absolventů SOŠ – 89 % by si zvolila opět stejnou úroveň vzdělání, z toho přibližně 66 % by na SOŠ studovalo zároveň i stejný obor a dalších 23 % by upřednostnilo studium jiného oboru SOŠ. Ve vztahu k diskuzím o případném rozšíření kapacity gymnázií je důležitým zjištěním, že přibližně 8 % absolventů by dalo přednost studiu gymnázia. Na rozdíl od kategorie vyučených, z nichž by výrazné procento při opakované volbě dalo přednost vyšší úrovni vzdělání a raději by dosáhli maturity, u absolventů SOŠ by byl zájem o vyučení v jiném oboru minimální (3 %) a stejný nebo podobný obor, ale s výučním listem by nezměnil nikdo.**

Srovnáme-li míru identifikace s oborem absolventů SOŠ s vyučenými, ukazuje se, že u absolventů SOŠ je vyšší jen mírně. V závěru studia dosahoval tento ukazatel u vyučených přibližně 65 %, což je o 3 p. b méně než u SOŠ. O něco výraznější je ale pokles po zkušenostech v praxi, kde po šesti letech klesá podíl vyučených, kteří by zvolili stejný obor, na pouhých 56 %.

▪ Změna vztahu k vybranému oboru a škole

V této části textu se podíváme, jakým způsobem se vyvíjel názor absolventů na volbu oboru a typu školy ve sledovaném tříletém období od maturity. Při srovnání odpovědí můžeme předpokládat, že zatímco u budoucích absolventů hrála v míře identifikace s oborem důležitou roli i atraktivita oboru, celkový vztah ke škole i přístup učitelů, v odpovědích v rámci této etapy se do hypotetické volby studijního oboru a typu školy už promítají konkrétní zkušenosti ze vstupu do praxe nebo terciárního vzdělávání, jako jsou například rozčarování z nepřijetí na vysokou školu, vysoké studijní nároky, obtížné hledání vhodného pracovního místa nebo nevyhovující platové a pracovní podmínky.

Porovnáme-li výsledky zjištěné s odstupem tří let, ukazuje se, že celková míra identifikace s oborem, tedy podíl absolventů, kteří by zvolili stejný obor, se příliš nezměnila. Zatímco stejný obor by si zvolilo v závěru studia 68 % absolventů, 3 roky od ukončení studia je jejich podíl jen nepatrně nižší – 66 %. Na druhé straně při podrobnějším pohledu do tabulky je zřejmé, že podíl absolventů SOŠ, kteří nějakým způsobem změnili svůj názor na to, zda by znovu studovali původní obor, je ve skutečnosti podstatně vyšší a dosahuje celkově 27 %. Názor absolventů se totiž měnil obousměrně – přibližně 13 % z těch absolventů, kteří v závěru studia uvedli, že by zvolili znovu svůj obor, by nyní dalo přednost jinému oboru, naopak 14 % v závěru studia nebylo s volbou oboru spokojeno, ale po zkušenostech v praxi by si nakonec stejný studijní obor zvolilo. **Tato situace ukazuje značnou nestabilitu a nevyhraněnost názorů části mladých středoškoláků ve volbě vzdělávací a profesní dráhy.** Zdá se, že k rozhodování o volbě vzdělávací cesty dochází u mladých lidí v mnoha případech v situaci, kdy profesi, ve které by se chtěli realizovat, teprve hledají. Negativní vliv má zřejmě i nedostatek konkrétních informací o reálné pracovní náplni a pracovním prostředí, kdy obor, který studenti hodnotí jako atraktivní, po setkání s reálným pracovním prostředím posuzují podstatně kritičtěji.

Tabulka 2.1: Opakovaná volba oboru

Kdybyste mohl/a svoji volbu opakovat, jaký byste si vybral/a obor?				
	3 roky od ukončení studia na SOŠ – r. 2007			
Závěr studia – r. 2004 ¹	Stejný obor	Jiný obor	Gymnázium	Celkem
Stejný obor	52%	13%	4%	68%
Jiný obor	14%	13%	4%	32%
Celkem	66%	26%	8%	100%

2.4 Důvody pro změnu studijní volby

Důvody, proč by absolventi změnili svoji studijní volbu, můžeme rozdělit do několika kategorií. **Do první a nejvíce zastoupené kategorie** spadá **nezájem o vystudovaný obor**, kdy 10 % absolventů uvádí, že je obor přestal zajímat, a dalších 9 %, že obor původně nechtěli studovat a svůj názor během studia nezměnili. **Druhá skupina** zahrnuje především **nespokojenost s úrovní přípravy** jak ve vztahu k požadavkům zkoušek na vysokou školu, tak i profesním nárokům. Z důvodu nízké úrovně studia by si jiný obor zvolilo 7 % absolventů SOŠ a dalších 7 % bylo nespokojeno s přípravou pro studium na VŠ. **Třetí kategorie tvoří komplex problémů souvisejících se vstupem do praxe**, jako jsou obtížné

¹ V roce 2004 nebylo zjišťováno, zda by si absolvent raději zvolil gymnázium.

hledání zaměstnání (6 %), nevyhovující platové a pracovní podmínky (3 %), neperspektivnost oboru (3 %).

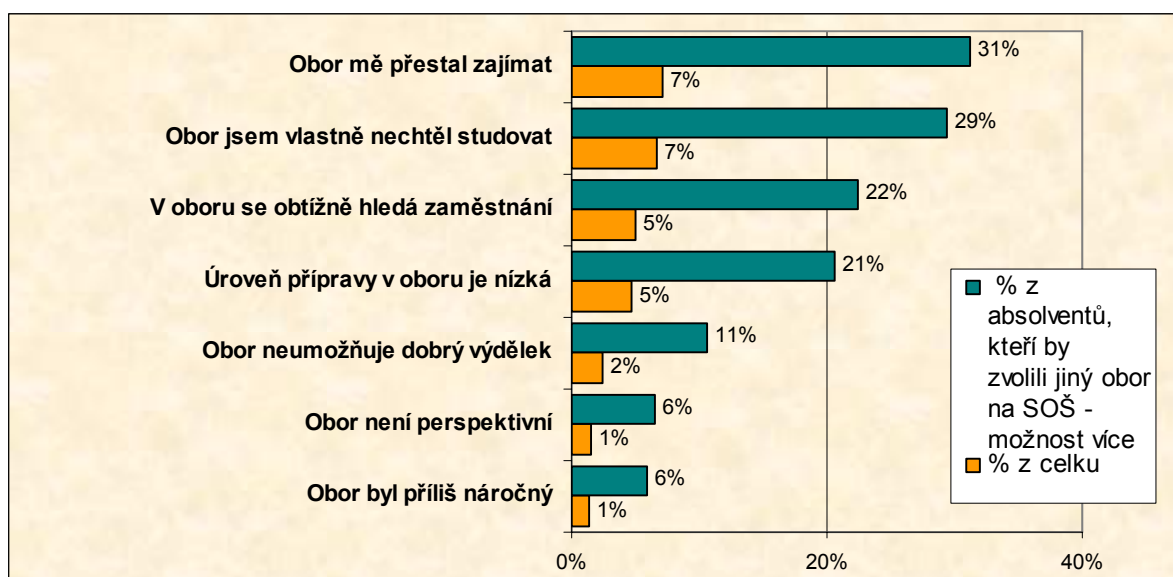
Tabulka 2.2: Důvody volby jiného oboru (na SOŠ, SOU) nebo gymnázia

	v % z celku
Obor mě přestal zajímat	10%
Obor jsem vlastně nechtěl studovat	9%
Úroveň přípravy v oboru je nízká	7%
Špatná příprava na VŠ	7%
V oboru se obtížně hledá zaměstnání	6%
Obor není perspektivní	3%
Obor neumožňuje dobrý výdělek	3%
Obor byl příliš náročný	2%
Špatná příprava na vstup do praxe	3%
Celkem	34%

Převažující motivace absolventů pro volbu jiného oboru nebo školy se liší podle toho, zda by změnili pouze obor a studovali znovu na SOŠ, nebo zda by dali přednost gymnáziu, případně SOU.

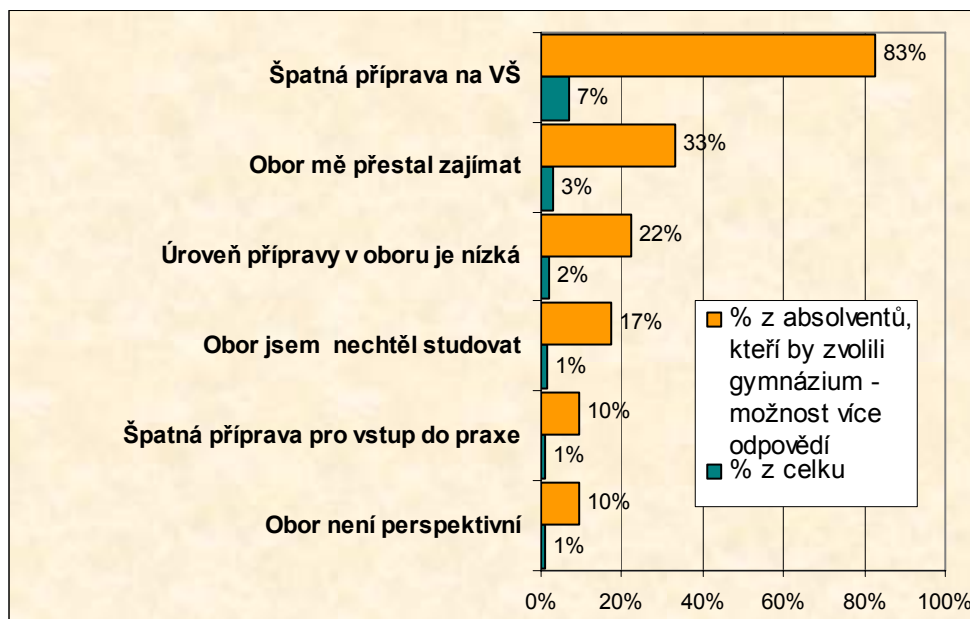
V první skupině absolventů, kteří by si zvolili odlišný studijní obor na SOŠ, se jako převažující objevují důvody spojené přímo s oborem, jako jsou ztráta zájmu o obor a trvalý nezájem o studovaný obor. Na třetím místě pak najdeme obtížné hledání zaměstnání a nízkou úroveň přípravy v oboru.

Obrázek 2.5: Důvody, proč by absolventi zvolili jiný obor na SOŠ (odpovědi v % - možnost výběru více odpovědí současně)

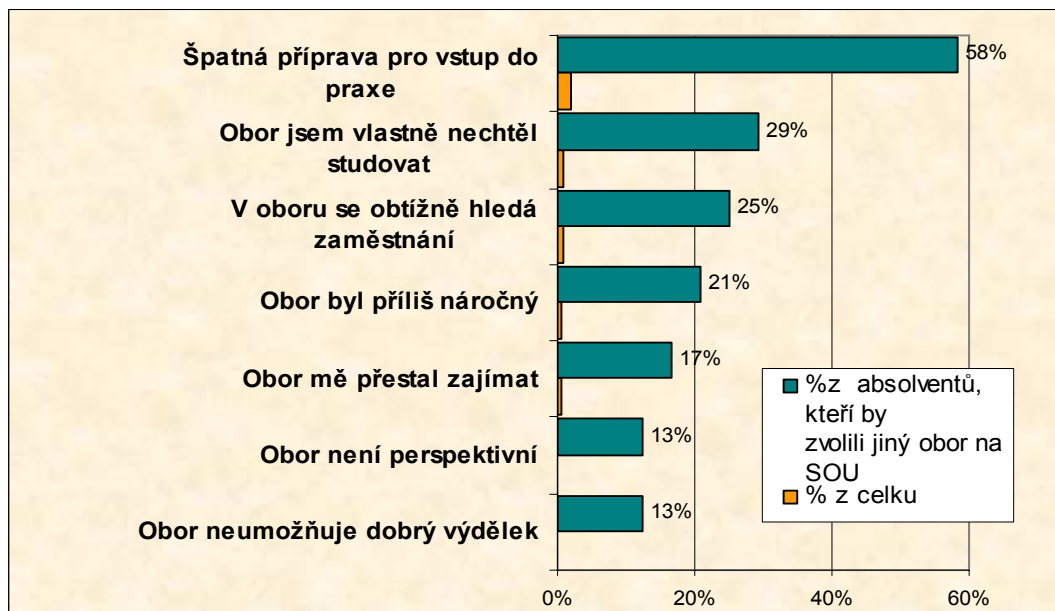
Ve skupině absolventů SOŠ, kteří by raději zvolili gymnázium, jsou dominantními důvody špatná příprava na VŠ a nízká úroveň školní přípravy. Významně je zastoupena i odpověď „obor mě přestal zajímat“, která zřejmě souvisí s tím, že studium oboru, o který student ztratil zájem, jej na rozdíl od všeobecné přípravy na gymnázium omezuje při volbě oboru na terciární úrovni vzdělávání.

Obrázek 2.6: Důvody, proč by absolventi SOŠ zvolili gymnázium (odpovědi v % - možnost výběru více odpovědí současně)

Podíl absolventů středních odborných škol, kteří by raději zvolili vyučení, je v rámci našeho vzorku minimální – dosahuje jen 3 %. Nejčastěji uváděným důvodem, proč by tito absolventi zvolili raději jiný obor a zároveň by dali přednost vyučení, je špatná příprava pro vstup do praxe. Mezi dalšími důvody se objevuje trvalý nezájem o studijní obor, což napovídá, že někteří studenti zvolili obor, který je nezajímavý, protože zde měli šanci na přijetí a získání maturitní úrovně vzdělání. Na rozdíl od ostatních skupin zde najdeme i důvod, že studium vybraného oboru bylo příliš náročné.

Obrázek 2.7: Důvody, proč by absolventi zvolili jiný obor na SOU (odpovědi v % - možnost výběru více odpovědí současně)

2.5 Realizace studijních a pracovních plánů po absolvování SOŠ

▪ Naplnění vzdělávacích aspirací

V této kapitole se zaměříme na to, jak byli absolventi maturitních oborů SOŠ úspěšní v naplňování svých studijních záměrů. Z následující tabulky, která ilustruje úspěšnost

absolventů v přijetí do terciárního vzdělávání, je zřejmé, že nezanedbatelná část absolventů svoji původní představu o dalším studiu nakonec nerealizovala. Zatímco v závěru studia uvádělo zájem bezprostředně pokračovat v denním studiu přibližně 68 % dotázaných absolventů, ve skutečnosti zahájilo studium v některé formě denního studia jen 64 %. Rozdíl tvoří studenti, kteří nebyli k dennímu studiu přijati (6 %) nebo o studium ztratili zájem (4 %), případně ti, kteří nakonec místo denního studia začali studovat při zaměstnání (2 %). Na druhou stranu někteří absolventi, kteří původně nebyli rozhodnuti studovat (2 %) nebo v závěru studia předpokládali, že již studovat nebudou (1 %), nakonec studovat začali. Celkový podíl absolventů, kteří z různých důvodů nepokračovali v žádné formě studia, dosáhl v rámci našeho vzorku 23 %.

Tabulka 2.3: Porovnání původních studijních záměrů s jejich skutečnou realizací

Zájem o pokračování ve studium v závěru studia v r. 2004	Realizace studijních záměrů (r. 2007) srovnání identických respondentů (DS – denní studium, SPZ – studium při zaměstnání)					Celkem
	neměl zájem	přihlásil se a byl přijat do DS	přihlásil se, ale nebyl přijat do DS	přihlásil se ke SPZ a byl přijat	přihlásil se ke SPZ a nebyl přijat	
Chci studovat ihned – DS	4%	56%	6%	2%	0%	68%
Chci studovat ihned – SPZ	2%	2%	0%	0%	0%	5%
Ve studiu chci pokračovat později	3%	2%	1%	1%	0%	7%
Nejsem rozhodnut	8%	3%	2%	1%	0%	13%
Nechci studovat	6%	1%	0%	1%	0%	7%
Celkový součet	23%	64%	8%	4%	1%	100%

Podívejme se, jak se absolventům po maturitě dařilo v dalším studiu. K dennímu studiu na vysoké škole, VOŠ, případně do pomaturitního jazykového studiu se přihlásilo celkově 72 % absolventů, úspěšně přijato bylo 64 %, z toho 48 % začalo studovat VŠ, 13 % vstoupilo na VOŠ a 3 % na jednoleté pomaturitní jazykové studium, na které pak část z nich navázala dalším studiem na VŠ nebo VOŠ. Nezanedbatelný podíl absolventů – 10 % – ale denní studium nedokončil a studia zanechal.

Tabulka 2.4: Úspěšnost v realizaci původního záměru pokračovat po maturitě ve studiu

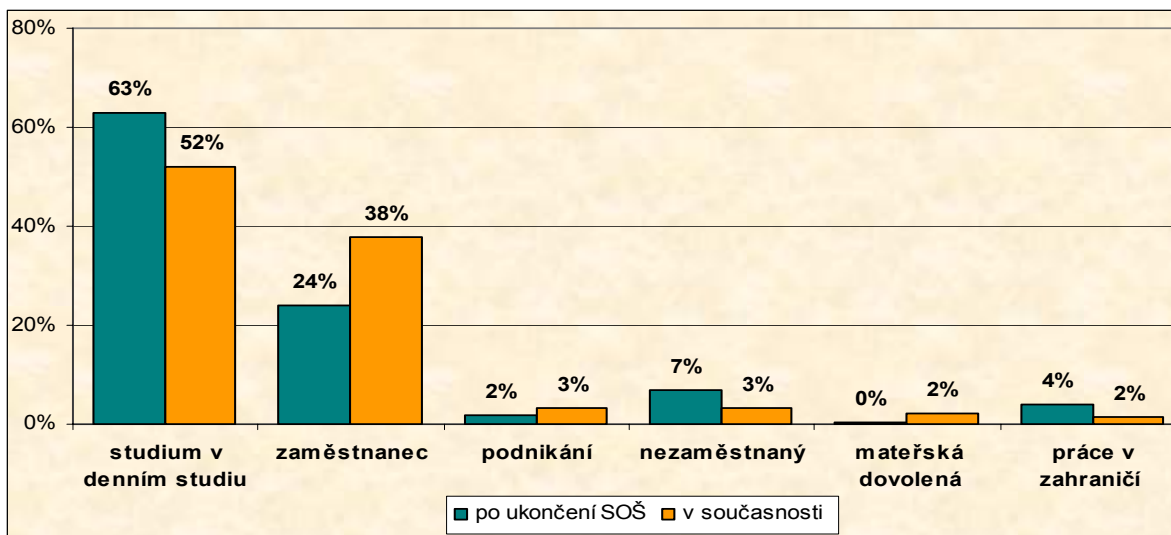
Zájem o studium po maturitě	Průběh studia	Celkem
Neměl zájem		23%
Přihlásil se do denního studia a byl přijat		64%
Z toho:	ještě studuje	52%
	dokončil	2%
	zanechal	10%
Přihlásil se do denního studia a nebyl přijat		8%
Přihlásil se ke studiu při zaměstnání a byl přijat		4%
Z toho:	ještě studuje	3%
	zanechal	1%
Přihlásil se ke studiu při zaměstnání a nebyl přijat		1%
Celkový součet		100%

Skutečností tedy je, že zatímco v závěru studia na střední odborné škole mělo zájem pokračovat v denním studiu asi 68 % absolventů, po třech letech je podíl těch, kteří vystudovali nebo své studijní plány úspěšně realizují o 14 p. b. nižší a dosahuje jen 54 % (z toho 52 % dosud studuje a 2 % úspěšně dokončila pomaturitní studium).

▪ Vývoj pracovních aktivit od ukončení studia na SOŠ

Pouze asi čtvrtina dotázaných absolventů SOŠ vstoupila po ukončení studia přímo do praxe a tento podíl se v období následujících tří let zvýšil na 38 %, a to jak v důsledku poklesu nezaměstnanosti, tak i toho, že na trh práce vstoupili absolventi, kteří studium nedokončili nebo studovali jen roční pomaturitní studium. Podíl nezaměstnaných klesl ve sledovaném vzorku ze 7 % na 3 %. Aktivita absolventů v ostatních sledovaných oblastech byla nízká, jen minimální podíl absolventů se začal věnovat podnikatelské činnosti nebo odjel pracovat do zahraničí. Nízký je v této věkové skupině (kolem 21 let) i podíl žen na mateřské dovolené.

Obrázek 2.8: Uplatnění absolventů SOŠ (v %)

2.6 Pracují absolventi SOŠ ve vystudovaném oboru?

K zajímavým otázkám patří, zda se absolventi uplatňují ve vystudovaném oboru, nebo zda odcházejí pracovat do jiných oborů. Důvody pro odchod do jiného oboru mohou být jak vnější, způsobené strukturální nerovnováhou, jako jsou nedostatek pracovních míst v oboru a nízká poptávka zaměstnavatelů po absolventech oboru, tak i vnitřní, subjektivní – nezáměr v oboru pracovat, nízká atraktivita oboru, nevyhovující pracovní a platové podmínky, neperspektivnost oboru a další.

Stabilita profesní volby a vztah absolventů k oboru

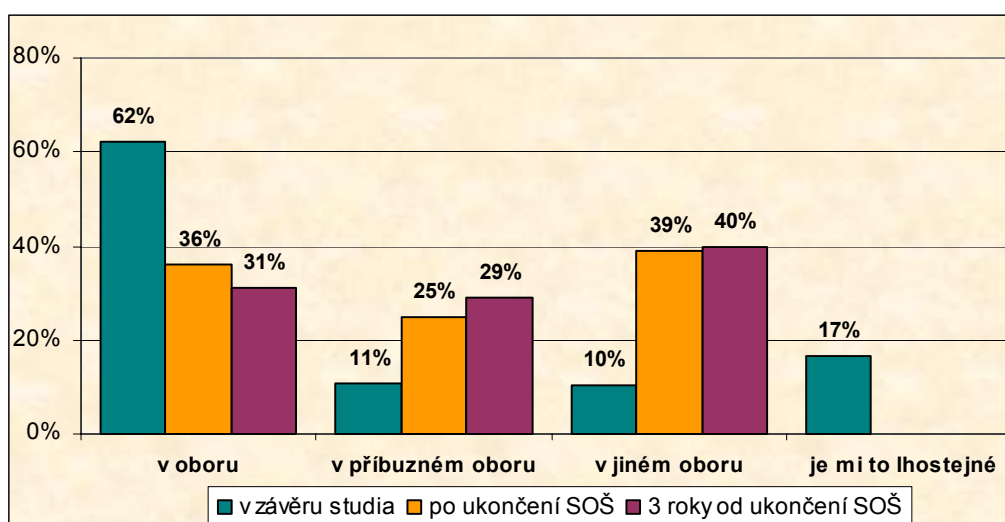
Zájem absolventů o práci v oboru vyjadřuje tzv. stabilita profesní volby, která je stanovena jako podíl absolventů daného oboru, kteří mají zájem pracovat ve vystudovaném nebo příbuzném oboru, v poměru ke všem dotazovaným absolventům oboru. Z výsledků šetření vyplývá, že **v závěru studia mělo zájem pracovat přímo ve vystudovaném oboru asi 62 % absolventů a v příbuzném oboru se chtělo uplatnit dalších 11 % z nich. Souhrnná stabilita profesní volby tak činila 73 %.**

Podívejme se, v jakých oborech si ve skutečnosti absolventi SOŠ pracovní uplatnění nacházeli. Z grafu 2.9, který ilustruje srovnání původních pracovních záměrů studentů v době před maturitou a skutečností ve dvou následujících časových obdobích, bezprostředně po ukončení SOŠ a tři roky od maturity, je zřejmé, že **docházelo k výraznému odlivu absolventů SOŠ z vystudovaného oboru.** Jak ukazuje graf, **po maturitě si našlo práci v oboru jen 36 % absolventů a dalších 25 % se uplatnilo v příbuzném oboru, zatímco 39 % odešlo za prací do zcela jiného oboru. Ve srovnání s původním plánem se uplatnilo v oboru nebo příbuzném oboru o 12 % absolventů méně (61 % proti plánovaným 73 %).** V průběhu následujících 3 let pak docházelo k dalšímu odlivu absolventů z vystudovaného oboru, tentokrát ale především do

příbuzných oborů, takže podíl těch, kteří se uplatnili mimo obor, zůstal prakticky stejný.

Tyto údaje, které zahrnují ty absolventy, kteří vstoupili po maturitě na SOŠ rovnou do praxe, ukazují poměrně vysoký odliv z vystudovaného oboru. Na druhé straně můžeme předpokládat, že absolventi, kteří pokračují ve studiu v terciárním vzdělávání a dosud nezačali pracovat (a nejsou v této části analýzy zahrnuti), budou mít větší zájem využít získané odborné vzdělání a budou mít vyšší profesní stabilitu.

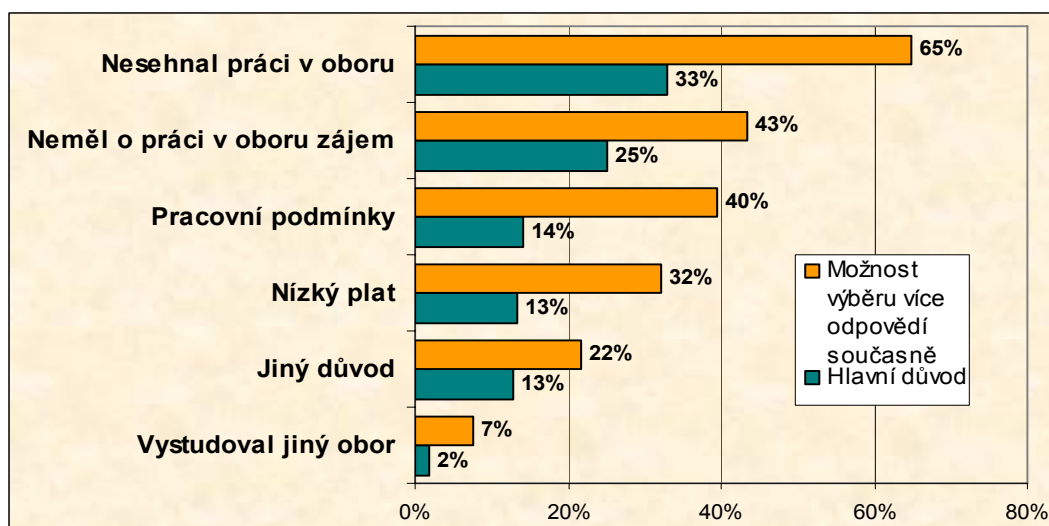
Obrázek 2.9²: V jakém oboru absolventi SOŠ pracují? (v % odpovědí - srovnání identických souborů)

Důvody pro práci v jiném oboru

Nejfrekventovanějším důvodem, proč absolventi SOŠ odešli pracovat do jiného oboru, je, že se jim nepodařilo získat v oboru vhodné pracovní uplatnění, jinými slovy nezáměr zaměstnavatelů o absolventy s daným oborem vzdělání. Tento důvod byl hlavním důvodem odchodu do jiného oboru asi pro 33 % absolventů a celkově sehrál určitou roli v odchodu asi 65 % absolventů.

Obrázek 2.10: Důvody pro práci v jiném oboru (odpovědi v % - absolventi, kteří pracují mimo obor)

² V grafu je znázorněno porovnání záměru a skutečného pracovního uplatnění jen za vybrané respondenty, kteří pracovní aktivitu ve sledovaném období skutečně zahájili, jedná se tedy o reálnou změnu u identických respondentů.

Na druhou stranu z hlediska souhrnu hraje významnější roli v odchodu do jiného oboru komplex subjektivních důvodů a nespokojenost s vystudovaným oborem nebo možnostmi uplatnění v tomto oboru na straně absolventů. V součtu tyto důvody ovlivnily zásadním způsobem odchod dvou třetin (66 %) absolventů, kteří pracují v jiném oboru. Nejčastějšími motivy pro odchod z profese jsou nezáměr o práci v oboru (43 %), nevyhovující pracovní podmínky (40 %), nespokojenost s nízkým platem (32 %), rodinná situace a podobně.

▪ Do jakých profesí absolventi odcházejí?

Velmi podstatným problémem je otázka, v jakých oborech nacházejí uplatnění absolventi SOŠ, kteří odcházejí do zcela jiných profesí. Vzhledem k tomu, že jen nízké procento uvedlo, že změnili profesi na základě studia jiného oboru nebo rekvalifikace, bylo možno předpokládat, že většina z nich pracuje v oborech, které speciální kvalifikaci a konkrétní odborné znalosti nevyžadují. Šetření ale ukázalo, že spektrum profesí, ve kterých se absolventi uplatňují, je velmi široké a zahrnuje jak nekvalifikované práce, jako jsou dělník ve stavebnictví nebo pomocnice v kuchyni, tak i práce, které zvládnutí určitých konkrétních dovedností vyžadují.

Z výsledků nevyplývá, že by absolventi jednotlivých sledovaných oborů odcházeli za prací do konkrétních oborů, že by bylo například možné odhalit oblasti, ve kterých se uplatňují například elektrotechnici nebo absolventi obchodních akademií. Na druhou stranu alespoň částečně lze zjistit a vymežit obory, ve kterých získávají uplatnění. Poměrně často nacházejí zaměstnání ve službách souvisejících s péčí o zákazníky, pracují například jako konzultanti v obchodě, v reklamě, jako referenti klientských center v pojišťovnách, bankách, jako operátoři telefonních služeb. Dále se uplatňují například v oblasti související s kontrolou kvality (technici kvality), pracují ve skladech, jako operátoři nebo v logistice. Relativně často obsazují místa asistentek, pracují v administrativě, jako referenti na úřadech nebo na poště. Uplatnění mimo svůj obor nacházejí také v pohostinství, jako barmani, prodavači u stánků a podobně. Okrajově se realizují například i v uměleckých oborech (design), ve filmovém průmyslu (technik-kameraman) nebo ve sportovních odvětvích. (Přehled profesí, do kterých absolventi pracující mimo svůj obor odcházejí, je uveden v příloze.)

Vztah absolventů k vystudovanému oboru a profesi

Vzhledem k častým odchodům absolventů z vystudované profese je podstatnou otázkou, jaký mají absolventi SOŠ k vystudovanému oboru a získané profesi vztah, zda ji vnímají jako něco podstatného a identifikují se s ní, nebo zda se na trhu práce rozhodují převážně pragmaticky, podle platových, pracovních a dalších podmínek. Vztah k vystudovanému oboru a profesi znázorňuje následující tabulka, která ukazuje míru souhlasu s jednotlivými tvrzeními, přitom úplný souhlas vyjadřuje číslo 1, ani souhlas ani nesouhlas s tvrzením byl označen číslem 2 a nesouhlas číslem 3. V tabulce jsou uvedeny průměry za jednotlivé skupiny oborů i absolventy SOŠ jako celek.

Vztah absolventů SOŠ k vystudovanému oboru nejlépe vyjadřuje tvrzení, že absolventi chtějí zůstat ve své profesi, ale pokud se objeví lépe placené místo v jiném oboru, tak nabídku využijí (1,57). Většina absolventů se při rozhodování o zaměstnání rozhoduje nejen na základě finančního ohodnocení, je pro ně důležité i v jakém oboru pracují (spíše nesouhlas s tvrzením č. 4, 2,31). Na druhé straně finanční ohodnocení považují za podstatné a pokud se ukáže, že v jiné profesi by mohli získat větší plat, jsou ochotni o případné změně profese uvažovat (ani souhlas ani nesouhlas s tvrzením č.1, 2,05).

Určité rozdíly se ukazují při pohledu na jednotlivé skupiny oborů. Větší pohotovost k odchodu za lepšími finančními podmínkami vyjadřují absolventi Hotelnictví a turismu a Veřejnosprávní činnosti, kteří nejvíce souhlasí s tvrzením, že chtějí zůstat v profesi, ale pokud se objeví lépe placené místo v jiném oboru, tak této příležitosti využijí. V oboru veřejnosprávní činnosti absolventi vyjadřují zároveň největší souhlas s tvrzením, že je

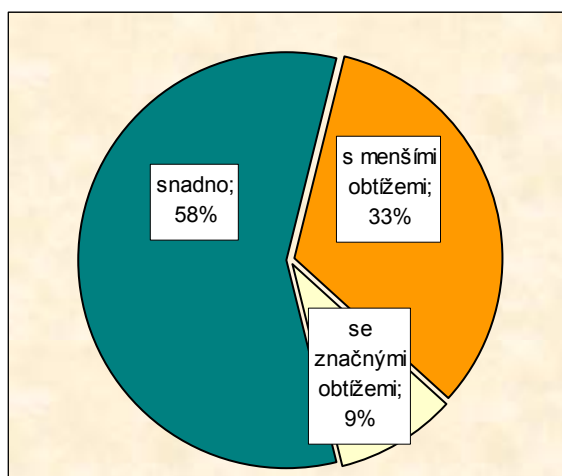
profese příliš nebaví a pokud budou mít příležitost, tak odejdou. Méně příznivý vztah k profesi mají i absolventi oboru Management v oborech, kteří nejčastěji souhlasí s tvrzením, že je profese nebaví, případně že pro ně není profese důležitá a rozhodují se hlavně podle finančního ohodnocení.

Tabulka 2.5: Vztah absolventů k oboru a profesi podle skupin oborů

	Obor studia SOŠ						
	Strojrenství	Elektrotechnika	Obchodní akademie	Management v oborech	Hotelnictví a turismus	Verejnosprávní činnost	Celkem bez rozlišení oborů
Chci zůstat v profesi, i když bych jinde mohl získat větší plat	2,00	1,76	2,02	2,14	2,14	2,02	2,05
Chci zůstat v profesi, ale pokud se objeví lépe placené místo v jiném oboru, tak to využiji	1,55	1,66	1,66	1,55	1,46	1,48	1,57
Profese mě příliš nebaví, jakmile budu mít příležitost, tak odejdu	2,43	2,56	2,40	2,29	2,33	2,24	2,38
Není pro mě důležité, v jakém oboru pracuji, rozhoduji se na základě finančního ohodnocení	2,26	2,34	2,45	2,21	2,29	2,28	2,31

2.7 Pracovní aktivita a uplatnění absolventů SOŠ v zaměstnání

Zkušenost s pracovní aktivitou získalo v období tří let od ukončení SOŠ přibližně 54 % absolventů (část z nich zřejmě kombinovala pracovní aktivitu s denním studiem), zatímco 46 % absolventů SOŠ z našeho vzorku dosud nepracovalo. Ve skupině absolventů, kteří začali pracovat, získalo přibližně 58 % své první zaměstnání snadno, menší potíže mělo podle svého vyjádření asi 33 % z nich, značné potíže uvádí 9 % absolventů SOŠ.

Obrázek 2.11: Jak absolventi SOŠ získali své první zaměstnání? (v % odpovědí)

Způsoby získání zaměstnání

Pořadí způsobů, jakými absolventi našli pracovní uplatnění, v zásadě odpovídá původním záměrům, které studenti vyjadřovali v závěru studia, tedy tomu, jak chtěli zaměstnání hledat. Většina absolventů (90 %) předpokládala, že se pokusí při hledání zaměstnání využít kontaktů rodičů nebo známých, přibližně 28 % se na tento způsob spoléhalo nejvíce. Nakonec získalo své první zaměstnání na základě pomoci rodičů nebo známých přibližně 31 % absolventů. Získat zaměstnání aktivním kontaktováním firem mělo v úmyslu asi 24 % budoucích absolventů, úspěšných bylo tímto způsobem asi 18 %. Poměrně časté je v této kategorii získání pracovního místa prostřednictvím internetu (16 %), zatímco zastoupení novinové inzerce je podstatně nižší (7 %). To ukazuje poměrně vysoké využívání internetu i skutečnost, že absolventi středních odborných škol patří mezi

vzdělanostní skupiny a potenciální pracovníky, které zaměstnavatelé a personální agentury touto formou oslovují a vyhledávají.

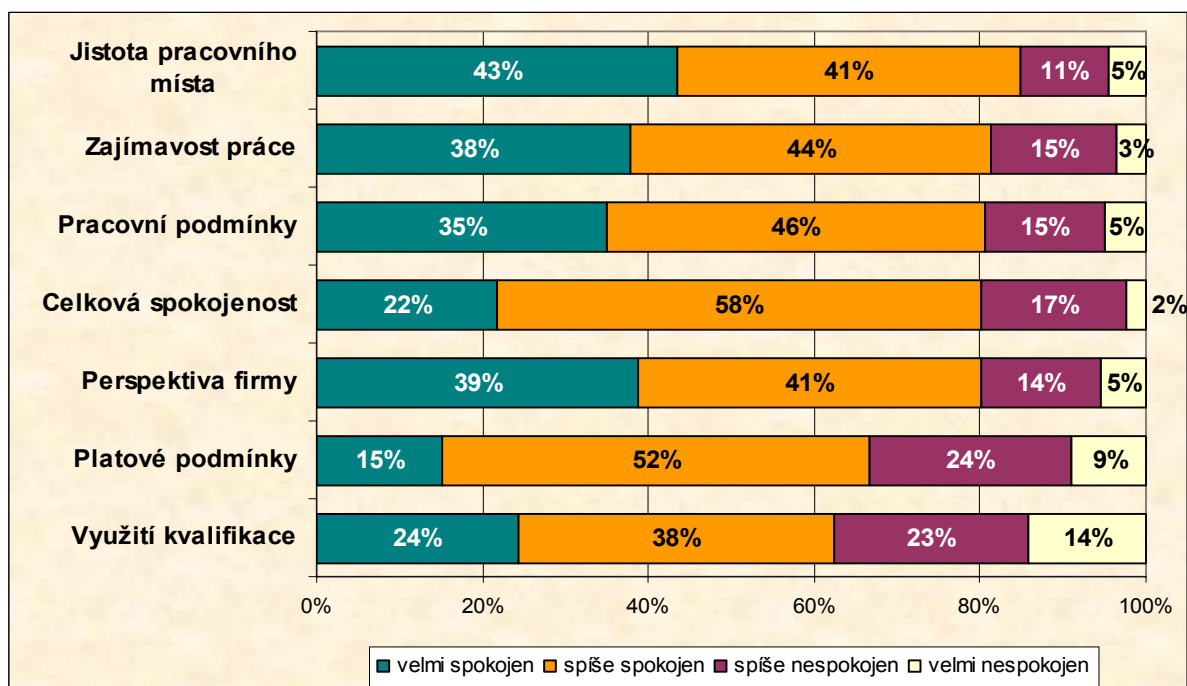
Tabulka 2.6: Způsoby získání prvního zaměstnání

Jak jste našel své první zaměstnání?	odpovědi v %
Využil jsem pomoc příbuzných a známých	31%
Zeptal jsem se přímo ve firmě	18%
Prostřednictvím internetu	16%
Práce mi byla nabídnuta	12%
Prostřednictvím úřadu práce	8%
Na základě inzerátu v novinách	7%
Využil jsem kontakty získané na praxi	4%
Začal jsem podnikat/pracovat v rodinné formě	4%
Celkový součet	100%

2.8 Spokojenost absolventů SOŠ se současným zaměstnáním

Většina absolventů SOŠ – kolem 80 % – je v zaměstnání převážně spokojena, z toho velmi spokojeno je asi 20 % a necelých 60 % je spíše spokojeno, naopak spíše nespokojeno je v práci 17 % absolventů a 2 % vyjádřila výraznou nespokojenost.

Obrázek 2.12: Spokojenost absolventů SOŠ v zaměstnání (v % odpovědí)

Zaměříme-li se podrobněji na jednotlivé aspekty spokojenosti absolventů v současném zaměstnání, pak nejspokojenější jsou s jistotou pracovního místa, zajímavostí práce a relativně i s pracovními podmínkami. Na druhém pólu najdeme platové podmínky, o kterých se záporně vyjádřila asi třetina dotázaných (33 %). Zajímavá je větší polarizace u spokojenosti absolventů s využitím kvalifikace, kde nacházíme na jedné straně poměrně výrazný podíl negativních vyjádření (dosahuje 37 %), na druhé straně i vysoké zastoupení těch, kteří jsou s využitím získané kvalifikace velmi spokojeni (24 %). Problém nedostatečného využití kvalifikace může souviset s nedostatkem praxe a obdobím určitého

„zaučování“, zároveň může být ovlivněn i tím, že někteří absolventi pracují na méně kvalifikovaných pozicích v průběhu studia v terciárním vzdělávání.

Celková spokojenost absolventů SOŠ je stejná jako u vyučených. Relativně menší spokojenost vyjadřují vyučení s platovými podmínkami, kde výrazně nespokojeno je asi 23 % z nich. Méně spokojeni jsou i s pracovními podmínkami. Názor na využití kvalifikace je podobně jako u SOŠ poněkud polarizovaný, je zde jak větší zastoupení těch, kteří jsou s využitím své kvalifikace v zaměstnání výrazně spokojeni, tak i těch, kteří vyjadřují větší míru nespokojenosti.

2.9 Změny zaměstnání

Jak již bylo zmíněno v předchozím textu, výrazný podíl absolventů SOŠ se tři roky od ukončení SOŠ věnuje dalšímu studiu. V období od ukončení studia na SOŠ začalo pracovat asi 54 % absolventů z našeho vzorku, oproti tomu asi 46 % zkušenost s pracovní aktivitou ve sledovaném období nezískalo.

Podívejme se nyní, zda si absolventi již při svém vstupu na trh práce nacházeli stabilní zaměstnání, nebo zda procházeli obdobím hledání a zkoušení s častějšími změnami zaměstnavatele. Ukázalo se, že nadpoloviční většina z nich zůstala ve svém prvním zaměstnání, na druhou stranu poměrně vysoký podíl absolventů – 43 % – zaměstnání ve sledovaném tříletém období změnil.

Tabulka 2.7: Důvody pro změnu zaměstnání

Uváděné důvody pro změnu zaměstnání	Počet	Možnost uvést více odpovědí současně v %	Hlavní důvod v %
Nízký plat	100	56%	22%
Nevyhovující pracovní podmínky	89	50%	15%
Nevyužití kvalifikace	65	37%	12%
Nezajímavá práce	58	33%	7%
Neshody v pracovním kolektivu nebo s nadřízeným	51	29%	12%
Špatná perspektiva firmy	44	25%	6%
Jiné důvody	39	22%	14%
Příliš velké pracovní vytížení	36	20%	2%
Byl jsem propuštěn	20	11%	3%
Rodinné důvody	16	9%	6%
Celkem absolventi, kteří změnili zaměstnání	177		100%

Jaká byla nejčastější motivace ke změně firmy? Většina absolventů z našeho vzorku změnila zaměstnavatele na základě vlastního rozhodnutí za účelem zlepšení platových (22 %) nebo pracovních podmínek (15 %). Jako jeden z důvodů je pak uvedla více než polovina absolventů. Zajímavým zjištěním je nespokojenost s poměry ve firmě, případně i neochota akceptovat požadavky ze strany zaměstnavatelů, která je patrná i z relativně častého zastoupení odpovědí, že k důvodům odchodu ze zaměstnání patřily neshody v pracovním kolektivu nebo s nadřízeným (12 %) nebo příliš velké pracovní zatížení. To představovalo zásadní problém jen pro 2 % absolventů, jako jeden z důvodů ho ale uvedlo 20 % z nich. Poměrně často byla změna zaměstnání spojena i s nedostatečným využíváním kvalifikace (12 %) nebo nezajímavou prací (7 %). To může odrážet nespokojenost absolventů s personální strategií firem, s nutností se na odpovídající pozici v žebříčku firmy postupně propracovat. Jen poměrně nízké procento (3 %) absolventů uvedlo, že příčinou odchodu ze zaměstnání bylo propuštění.

2.10 Nezaměstnanost absolventů SOŠ při vstupu na trh práce

Z pohledu celého vzorku byl podíl nezaměstnaných, vzhledem k tomu, že téměř 70 % pokračovalo v denním studiu, poměrně nízký – dosahoval jen 7 % a v průběhu tří let klesl na 3 %. Podívejme se, jak nezaměstnaní získali pracovní uplatnění, jaké strategie vedly k úspěchu.

V zásadě můžeme konstatovat, že nejčastějším řešením je odchod mimo vystudovaný obor. Takto situaci souhrnně vyřešilo 47 % nezaměstnaných, z nichž si 28 % našlo zaměstnání v místě svého bydliště a dalších 19 % změnilo jak profesi, tak i bydliště, případně začali do zaměstnání dojíždět. Práci ve svém oboru si našlo celkově 37 % dotázaných nezaměstnaných, z nich výraznější část – 21 % zůstala v místě bydliště a 16 % si našlo práci v jiném místě.

Z uvedeného je zřejmé, že absolventi častěji řeší nezaměstnanost tak, že si v místě bydliště najdou zaměstnání v odlišném oboru (28 %) než že by zůstali ve svém oboru, ale odstěhovali se nebo začali dojíždět do vzdálenějšího místa (16 %). S rostoucí dobou nezaměstnanosti se přitom zvyšuje spíše tendence absolventů odejít mimo vystudovaný obor než si hledat práci ve vzdálenějším místě.

V souhrnu relativně nízký je i podíl absolventů, kteří z důvodu nezaměstnanosti odešli za prací do zahraničí – dosáhl jen 6 %.

Tabulka 2.8: Způsob řešení nezaměstnanosti

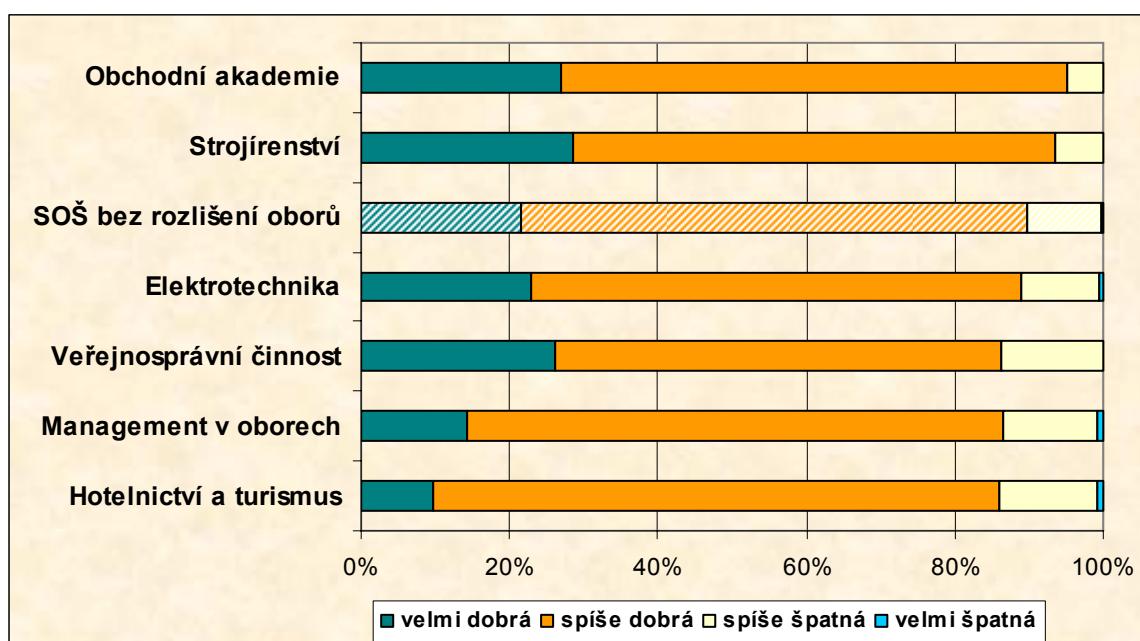
Pokud byl nezaměstnaný a nyní pracuje, jak situaci vyřešil?	Odpovědi v %
Našel si práci ve vystudovaném oboru a v místě bydliště	21%
Našel si práci mimo obor v místě bydliště	28%
Našel si práci v oboru mimo bydliště	16%
Našel si práci mimo obor a mimo bydliště	19%
Začal podnikat	2%
Rekvalifikovat se	1%
Našel si práci v zahraničí	6%
Jiný způsob	8%
	100%

3. Situace absolventů vybraných skupin oborů SOŠ

3.1 Hodnocení úrovně získaného vzdělání podle skupin oborů

Z hlediska celkového hodnocení získané úrovně vzdělání najdeme mezi jednotlivými skupinami oborů rozdíly, nejsou ale tak výrazné jako u učebních oborů. Pozitivně hodnotí školní přípravu na SOŠ především absolventi oborů Obchodní akademie a Strojírenství, kde podíl spíše nespokojených nepřesahuje 7 %. V elektrotechnických oborech se hodnocení pohybuje na úrovni průměru ze sledovaných oborů. U Veřejnosprávní činnosti je hodnocení nejednoznačné, přibližně čtvrtina absolventů je velmi spokojena, ale vyskytuje se zde i relativně výrazný podíl méně spokojených. Nejnižší spokojenost vyjadřují absolventi oborů Management v oborech a Hotelnictví a turismus, kde najdeme jak nejvyšší podíl nespokojených (kolem 15 %), tak zároveň i nízký podíl těch, kteří byli se studiem velmi spokojeni (10 %, resp. 14 %).

Obrázek 3.1: Hodnocení úrovně školní přípravy na SOŠ (odpovědi v % podle skupin oborů)

Zaměříme-li se podrobněji na hodnocení jednotlivých kompetencí u sledovaných skupin oborů, jak je ukazuje tabulka, je zřejmé, že v některých skupinách oborů dochází v hodnocení k výraznějším propadům. Toto srovnání umožňuje odhalit slabé a silné stránky výuky v jednotlivých skupinách oborů.

Ve strojírenských oborech jsou nadprůměrně hodnoceny odborné teoretické a praktické znalosti i dovednost pracovat na počítači. Naopak velmi špatné jsou podle názoru absolventů získané jazykové znalosti, které hodnotí pozitivně jen 35 % absolventů strojírenských oborů, což je nejhorší výsledek v rámci námi sledovaných oborů.

Ve skupině oborů Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika se hodnocení většiny sledovaných kompetencí pohybuje kolem průměru, slabším místem výuky jsou podle názoru absolventů jazykové znalosti, se kterými je spokojeno jen 42 % z nich, a komunikační dovednosti (60 % spokojených).

V oboru **Obchodní akademie** je v souladu s celkově pozitivním hodnocením i většina jednotlivých kompetencí posuzována mírně nadprůměrně, jako slabší uvedli absolventi schopnost samostatného rozhodování (68 %) a odborných praktických znalostí (69 %).

U Veřejnosprávní činnosti je celkové hodnocení značně polarizované a tomu odpovídá i poměrně diferencované hodnocení jednotlivých kompetencí. Zatímco všeobecné znalosti a rozhled (80 % spokojených) a dovednosti pracovat s PC (89 % spokojených) jsou hodnoceny velmi pozitivně, najdeme zde i poměrně nepříznivé hodnocení jazykových znalostí, o kterých se vyjádřilo kladně jen 46 % absolventů.

Pro **Management v oborech** je celkově charakteristické spíše horší hodnocení, které je zřejmě ovlivněno nižší spokojeností se znalostmi vztahujícími se k tomuto oboru (s odbornými teoretickými i praktickými znalostmi). Naopak celkem příznivá je podle nich úroveň jazykových dovedností (59 % spokojených).

Tabulka 3.1: Spokojenost se získanými kompetencemi podle oborů (v % kladných odpovědí)

	Strojrenství	Elektrotechnika	Obchodní akademie	Management v oborech	Hotelnictví a turismus	Veřejnosprávní činnost	Celkem-bez rozlišení oborů
Všeobecných znalostí a rozhledu	79%	73%	78%	74%	70% ↓	80%	75%
Odborných teoretických znalostí	97%	89%	94%	88% ↓	90%	95%	92%
Odborných praktických znalostí	78%	64%	65%	60% ↓	81%	69%	69%
Jazykových znalostí	35% ↓	42% ↓	55%	59%	61%	46% ↓	50%
Dovedností práce s PC	85%	79%	81%	80%	57% ↓	89%	78%
Schopnosti komunikace	58% ↓	60% ↓	74%	68%	76%	74%	68%
Samostatné rozhodování	70%	70%	68% ↓	69%	78%	81%	72%

V oboru **Hotelnictví a turismus**, jehož absolventi patří rovněž k méně spokojeným, je nedostatečná pozornost věnována dovednosti pracovat na PC, která je zde ze všech sledovaných oborů hodnocena nejhůř (jen 57 % spokojených), naopak nejlépe je v tomto oboru hodnocena jazyková vybavenost (61 % spokojených).

3.2 Opakovaná volba studijního oboru a typu školy

Zatímco v celkovém hodnocení úrovně studia nebyly mezi skupinami oborů rozdíly příliš velké, při pohledu na graf, který ukazuje, jaké vzdělání by si absolventi jednotlivých skupin oborů zvolili, kdyby mohli svoji volbu opakovat, jsou zřejmé výrazné diference.

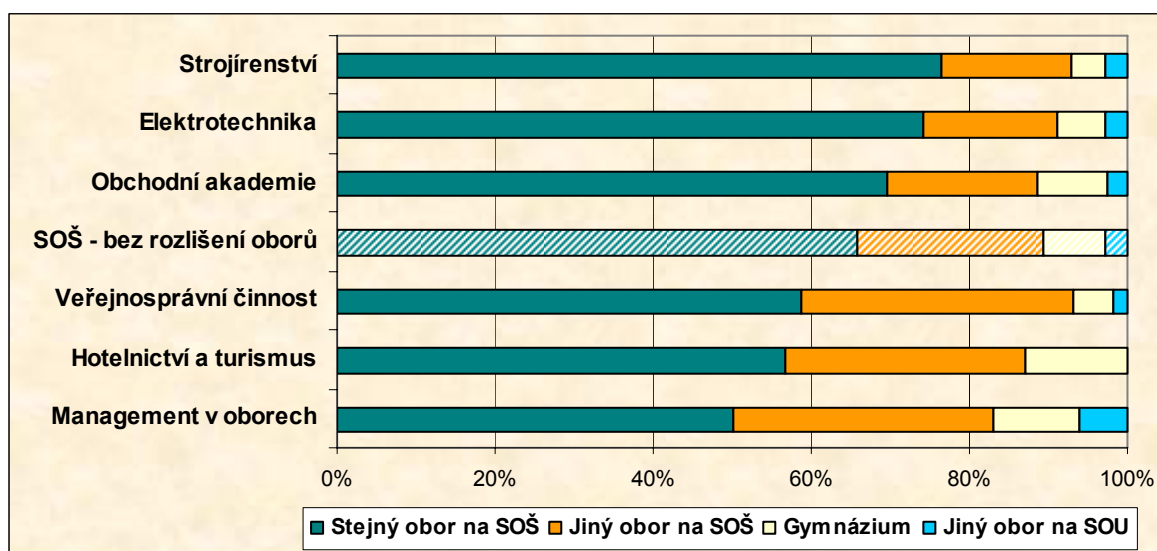
Nejspokojenější jsou se svojí studijní volbou **strojaři a elektrotechnici**, z nichž by si převážná většina zvolila stejný typ studia a tři čtvrtiny by si vybraly i stejný obor. Zájem o gymnázium by mělo jen asi 5–6 % absolventů těchto technických oborů.

V oboru **Obchodní akademie** je podíl absolventů, kteří by zvolili stejný obor, mírně nižší – stejný obor by si zvolilo necelých 70 % absolventů, zatímco asi 20 % by zvolilo jiný obor na tomto typu školy. Na rozdíl od technických oborů absolventi obchodních akademií by častěji preferovali gymnázium (10 %).

V oboru **Veřejnosprávní činnost** by si při možnosti zopakovat svoji studijní volbu zvolilo stejný obor jen 59 % absolventů, naopak 34 % by si na SOŠ vybralo jiný obor. Relativně nízký je ale i zájem o gymnázium, které by studovalo jen 5 % z nich.

U absolventů **Hotelnictví a turismu** je situace obdobná, stejný obor by si vybralo 57 % absolventů a přibližně 30 % by studovalo jiný obor na SOŠ. V porovnání s ostatními obory ale absolventi projevují výrazný zájem o gymnázium, které by si při opakované volbě zvolilo 13 % z nich.

Obrázek 3.2: Jaký obor a typ školy by absolventi SOŠ zvolili při možnosti zopakovat svoji studijní volbu? (odpovědi v % podle skupin oborů)

Velmi problematický vztah k volbě oboru se ukazuje v oboru **Management v oborech**, kde by si stejný obor zvolila jen polovina absolventů, třetina by zvolila jiný obor na SOŠ, 11 % gymnázium a ve srovnání s ostatními sledovanými obory je zde i nezanedbatelné procento těch, kteří by dali přednost vyučení (6 %).

▪ **Vývoj názoru na zvolený obor a typ školy – změna míry identifikace s oborem podle skupin oborů**

Zajímavým zjištěním je, jak se uvedené názory absolventů na zvolenou vzdělávací cestu vyvíjely po vstupu na trh práce nebo zahájení studia v terciárním vzdělávání.

Tabulka 3.2: Srovnání volby oboru a školy před maturitou a tři roky po maturitě

Opakovaná volba oboru a školy	I.etapa - volba stejného oboru	II.etapa - volba stejného oboru	Rozdíl I.-II.etapa	II.etapa-volba jiného oboru nebo školy	
				Jiný obor	Gymnázium
Obor studia SOŠ					
Strojírenství	71%	76%	5%	19%	5%
Elektrotechnika	67%	74%	8%	19%	7%
Obchodní akademie	73%	68%	- 4%	22%	10%
Management v oborech	68%	53%	- 15%	37%	10%
Hotelnictví a turismus	62%	61%	- 2%	28%	11%
Veřejnosprávní činnost	72%	57%	- 15%	39%	4%

K výraznému rozčarování a negativní změně názoru na studovaný obor došlo po setkání s reálným pracovním životem nebo požadavky vysoké školy zejména u oborů Management v oborech a Veřejnosprávní činnost, kde podíl absolventů, kteří by si zvolili stejný obor, klesl ve sledovaném období 3 let od ukončení studia asi o 15 %. Konkrétně

v oboru Management v oborech se identifikace s oborem, která byla poměrně nízká již v závěru studia (68 %), snížila na 53 %. K obdobnému posunu v názoru na volbu studijního oboru došlo u oboru Veřejnosprávní činnost, kde na konci studia uvedlo 72 % absolventů, že by si vybrali stejný obor, ale po třech letech takto odpovědělo již jen 57 % z nich.

V ostatních oborech nebyly zjištěny výrazné negativní posuny v názoru na vhodnost zvoleného oboru. V oborech Strojírenství a Elektrotechnika, se podíl absolventů, kteří by si znovu zvolili svůj obor, dokonce mírně zvýšil a míra identifikace s oborem je u těchto oborů nejvyšší. V oborech Obchodní akademie a Hotelnictví a turismus je patrný jen lehký pokles.

▪ Důvody pro volbu jiného studijního oboru nebo školy

Důvody nespokojenosti části absolventů se studovaným oborem spadají do tří hlavních kategorií. Jsou to za prvé nezáměr o obor, za druhé nespokojenost se studiem a jeho úrovní a do třetí skupiny spadá rozčarování spojené s problematickým uplatněním na trhu práce.

Podívejme se nejprve na důvody pro volbu jiného studijního oboru u těch skupin oborů, kde je vztah absolventů k oboru nejproblematictější a vstup do praxe jim přinesl největší rozčarování. V oboru **Veřejnosprávní činnost** by si jiný obor zvolilo tři roky po maturitě asi 39 % absolventů, největším problémem je obtížné hledání zaměstnání. **Management v oborech** patří rovněž k oborům, u kterých by výrazný podíl absolventů volil jiný obor (37 %), důvodem je především to, že pro řadu studentů byl tento obor náhradním řešením, že o studium oboru neměli zájem. Častým důvodem, proč by raději studovali jiný studijní obor, je podobně jako v předchozím případě i obtížné uplatnění na trhu práce.

Tabulka 3.3: Důvody pro volbu jiného studijního oboru v rozdělení podle skupin oborů

	Strojírenství	Elektrotechnika	Obchodní akademie	Management v oborech	Hotelnictví a turismus	Veřejnosprávní činnost
Celkové % absolventů, kteří by zvolili jiný obor	19%	19%	22%	37%	28%	39%
Důvody v %						
- možnost volit více důvodů současně						
Obor nechtěl studovat	33%	35%	47%	51%	20%	34%
Obor mě přestal zajímat	63%	74%	34%	40%	54%	21%
Obor neumožňuje dobrý výdělek	8%	6%	9%	19%	20%	21%
V oboru se obtížně hledá zaměstnání	4%	26%	50%	47%	17%	48%
Neperspektivní obor	8%	0%	6%	21%	17%	14%
Nízká úroveň oboru	25%	26%	34%	28%	31%	24%

V oboru **Obchodní akademie** dosahuje podíl absolventů, kteří by upřednostnili studium jiného oboru 22 %, nejčastějším důvodem jsou obtíže při hledání zaměstnání, častější je i zastoupení důvodů, že obor nechtěli studovat nebo nízká úroveň oboru. V oboru **Hotelnictví a turismus** jsou hlavní důvody pro volbu jiného oboru spojeny s rozčarováním se studiem, ztrátou zájmu o tento obor a nespokojeností s úrovní studia.

V oborech **Strojírenství a Elektrotechnika** je podíl absolventů, kteří by si vybrali raději jiný studijní obor, poměrně nízký. Nejčastějším důvodem je ztráta zájmu o obor.

3.3 Realizace pracovních a studijních plánů podle skupin oborů

Naplnění vzdělávacích aspirací

Porovnáme-li studijní záměry a jejich realizaci podle skupin oborů vzdělání, ukazují se mezi sledovanými skupinami výrazné odlišnosti. **Největší zájem o pokračování v denním studiu projevovali absolventi technických oborů.** Z absolventů **elektrotechnických** oborů studovalo po maturitě v některé formě denního studia (v rámci našeho vzorku) asi 80 % absolventů, převážná většina pokračovala na vysoké škole (72 %), 7 % zahájilo vyšší odbornou školu a pouze 1 % se věnovalo jazykovému studiu. Relativně vysoké procento ale studium nedokončilo.

U **strojírenských oborů** byl celkový podíl těch, kteří studovali v denním studiu, rovněž poměrně vysoký – 75 %, přitom na vysoké škole pokračovalo 66 %, 5 % bylo přijato na VOŠ a 4 % k pomaturitnímu studiu jazyků.

U absolventů **Obchodní akademie** byl zájem studovat mírně nižší, denní studium zahájilo v uplynulých třech letech 65 % absolventů tohoto oboru, přitom ve srovnání s technickými obory projevovali častěji zájem o studium na VOŠ, kam bylo přijato asi 12 % z nich, necelá polovina (48 %) byla přijata na vysokou školu a 5 % pokračovalo v pomaturitním jazykovém studiu.

V oborech **Hotelnictví a turismus** a **Veřejnosprávní činnost** je úspěšnost v dalším studiu ve srovnání s technickými obory podstatně nižší, po maturitě v těchto oborech začala studovat v denním studiu jen asi polovina absolventů. Důvodem byla kromě nižšího studijního zájmu (přibližně 27–28 % již studovat nechtělo) i poměrně vysoká neúspěšnost v přijímacím řízení na vysokou školu.

V oboru **Hotelnictví a turismus** je celkový podíl studujících asi 53 %, vysokoškolskému studiu se věnuje asi 32 % absolventů, 19 % studuje VOŠ. Podíl absolventů, kteří nebyli přijati, je opět poměrně vysoký – 13 %, není ale tak výrazný jako u veřejnosprávní činnosti.

V oboru **Veřejnosprávní činnost** byla úspěšnost z hlediska dalšího studia nejnižší – do denního studia nebylo přijato přibližně 17 % absolventů z našeho vzorku. Vysoká neúspěšnost se zřejmě projevila i v početném zastoupení absolventů, kteří studují VOŠ.

Nejnižší studijní ambice najdeme u absolventů oboru **Management v oborech**, z nichž 40 % žádný zájem o studium neprojevovalo. Nejnižší je i podíl těch, kteří byli přijati do denního studia – celkem 47 %, z toho 5 % studovalo jazykové studium, 11 % VOŠ. Podíl absolventů, kteří pokračovali ve vysokoškolském studiu, je rovněž nižší – přibližně 32 % – není ale tak nízký jako u Veřejnosprávní činnosti, kde podíl absolventů, kteří se neúspěšně hlásili k dalšímu studiu, byl téměř dvojnásobný (32 %), což je časté náhradní řešení v případě neúspěchu při přijímacím řízení na vysokou školu. Výsledný podíl absolventů, kteří studují vysokou školu, jen 17 %, což je v rámci námi sledovaných oborů nejméně.

Tabulka 3.4: Rozčlenění studujících přijatých do denního studia v terciárním vzdělávání

Obor studia SOŠ	Typ školy			Celkem
	Jazykové studium	VOŠ	VŠ	
Strojírenství	4%	5%	66%	75%
Elektrotechnika	1%	7%	72%	80%
Obchodní akademie	5%	12%	48%	65%
Management v oborech	5%	11%	32%	47%
Hotelnictví a turismus	3%	19%	31%	53%
Veřejnosprávní činnost	3%	32%	17%	51%
% z těch, kteří byli přijati do denního studia	3%	13%	48%	64%

Tabulka 3.5: Zájem a úspěšnost ve studiu po maturitě v rozdělení podle skupin oborů

		Obor studia SOŠ						
Chtěl jste po maturitě studovat?	Jak jste pokračoval?	Strojrenství	Elektrotechnika	Obchodní akademie	Management v oborech	Hotelnictví a turismus	Veřejnosprávní činnost	Celkem
neměl zájem		16%	12%	20%	40%	27%	28%	23%
přihlásil se do denního studia a byl přijat		75%	80%	65%	47%	53%	51%	64%
z toho:	ještě studuje	63%	62%	58%	38%	46%	35%	52%
	dokončil	2%	1%	3%	3%	3%	3%	2%
	zanechal	11%	16%	4%	8%	4%	10%	9%
přihlásil se do denního studia a nebyl přijat		2%	5%	9%	9%	13%	17%	8%
přihlásil se ke studiu při zaměstnání a byl přijat		7%	2%	5%	2%	5%	1%	4%
z toho:	ještě studuje	4%	2%	5%	3%	5%	1%	3%
	zanechal	3%	1%	0%	0%	0%	0%	1%
přihlásil se ke studiu při zaměstnání a nebyl přijat		0%	0%	0%	2%	2%	4%	1%
Celkový součet		100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Pracovní aktivita v období po ukončení studia na SOŠ

Podíly absolventů, kteří v období tří let od ukončení studia na SOŠ najdou uplatnění na trhu práce, se poměrně výrazně liší s ohledem na odlišný zájem o pokračování ve studiu i různou mírou úspěšnosti při přijímacím řízení.

Zatímco z absolventů Veřejnosprávní činnosti zahájilo pracovní aktivitu více než 70 % z nich a v oborech Management a Hotelnictví a turismus přesahuje tento podíl 60 %, ve strojírenských a elektrotechnických oborech a oboru Obchodní akademie více než polovina absolventů v období 3 let od ukončení studia zkušenost se zaměstnáním nezískala a podíl těch, kteří začali pracovat, se pohybuje kolem 43 %, resp. 47 %.

Tabulka 3.6: Pracovní aktivita absolventů po ukončení studia na SOŠ

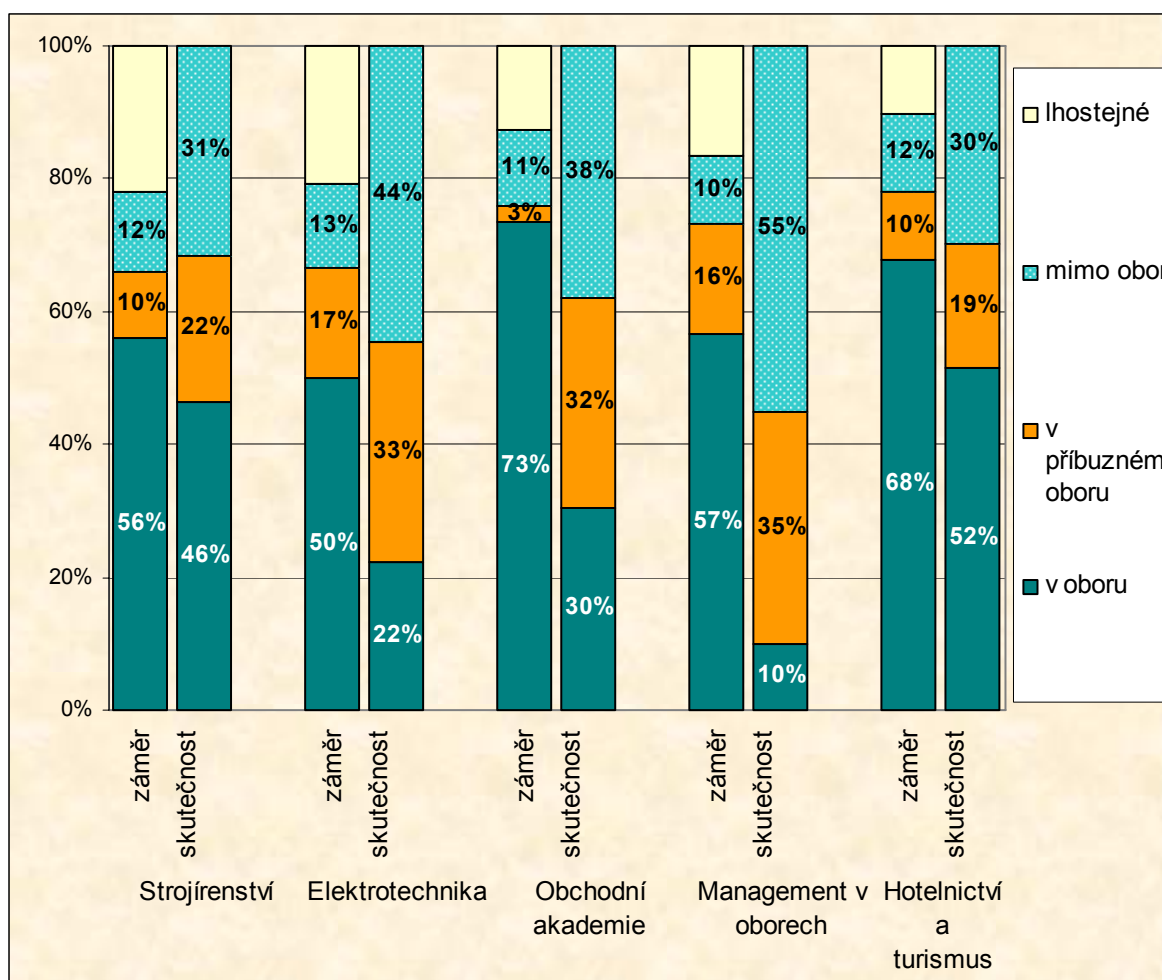
Obor studia SOŠ	Začal jste v období od ukončení studia na SOŠ pracovat (podnikat)?		
	ano	ne	Celkem
Strojrenství	43%	57%	100%
Elektrotechnika	47%	53%	100%
Obchodní akademie	47%	53%	100%
Management v oborech	64%	36%	100%
Hotelnictví a turismus	62%	38%	100%
Veřejnosprávní činnost	71%	29%	100%
Celkem bez rozlišení oborů	54%	46%	100%

3.4 Odchody absolventů SOŠ za prací do jiných oborů

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, která pojednávala o absolventech středních odborných škol jako celku, poměrně vysoký podíl z nich si po maturitě hledá zaměstnání v jiném než vystudovaném oboru. Vzhledem ke specifickým charakteristikám oborů, různé uplatnitelnosti získaných všeobecných a odborných znalostí na trhu práce i odlišnému zájmu v oboru pracovat najdeme v odchodu do jiných oborů výrazné diference mezi jednotlivými skupinami oborů a rozdílná je i dynamika tohoto procesu.

Extrémně nízký podíl absolventů, kteří pracují přímo ve svém oboru, nacházíme u oboru Management v oborech. V tomto oboru nacházíme zároveň největší propad mezi původním záměrem najít si v oboru zaměstnání – ten v závěru studia vyjádřilo 57 % a dalších 16 % chtělo pracovat v příbuzném oboru, a reálnou skutečností, kdy s odstupem tří let pracuje v oboru jen 10 % absolventů a 35 % se realizuje v příbuzném oboru, více než polovina 55 % pracuje ve zcela jiných oborech. To ukazuje na zkrácené představy o situaci na trhu práce i problematickou možnost uplatnění tohoto oboru na trhu práce.

Obrázek 3.3 ³ Porovnání záměru a skutečného uplatnění v oboru po 3 letech (odpovědi v % - pouze za absolventy SOŠ, kteří začali pracovat)

Prekvapivým zjištěním je poměrně vysoký odliv absolventů z oboru Elektrotechnika. Již v závěru studia byl zájem těch, kteří nepokračovali ve studiu a

³Graf ukazuje reálnou změnu u identických respondentů, porovnání přitom zahrnuje jen ty respondenty, kteří ve sledovaném období zahájili pracovní aktivitu. Vzhledem k tomu, že v oboru Věřejnoprávní činnost došlo výběrem respondentů, kteří pracují, k výrazné redukci vzorku, není tento obor uveden.

směřovali přímo do praxe, o uplatnění v oboru relativně nízký – vyjádřilo ho jen asi 50 % absolventů a 17 % chtělo pracovat v příbuzném oboru. Z této skupiny absolventů ale tři roky od ukončení studia pracuje v oboru jen 22 %, naopak větší je zastoupení těch, kteří se uplatňují v příbuzném oboru (33 %) a mimo obor je zaměstnáno 44 %.

Absolventi **Obchodních akademií na konci studia měli velmi vysoký zájem uplatnit se přímo ve svém oboru** – takto se vyjádřilo asi 70 % z nich, nakonec se ale v oboru realizuje jen asi 30 % z nich a 32 % zahájilo pracovní aktivitu v příbuzném oboru. Podíl těch, kteří pracují mimo obor, je kolem 38 %.

V oboru **Hotelnictví a turismus je situace z hlediska uplatnění v oboru vcelku příznivá**. Absolventi se vyznačují poměrně vysokým zájmem pracovat po ukončení SOŠ ve svém oboru (68 %) a nadpoloviční většina se v oboru uplatňuje i po třech letech (52 %).

Relativně příznivá je situace i u **strojírenských oborů** – v závěru studia chtělo pracovat v oboru 56 % absolventů SOŠ a 46 % se v oboru uplatnilo, přitom dalších 22 % je zaměstnáno v příbuzném oboru.

Důvody pro odchod do jiného oboru

Sledujeme-li odchody absolventů za prací do jiného oboru, tak podstatné je především to, zda jsou podmíněny spíše nespokojeností a nezájmem absolventů v oboru pracovat nebo zda jsou způsobeny strukturálním nesouladem na trhu práce, kdy počet absolventů určitého oboru významně převyšuje nabídku pracovních míst, a ti jsou nuceni hledat si práci v jiném oboru. Podívejme se v této souvislosti podrobně na rozložení hlavních důvodů ve sledovaných skupinách oborů.

Ve **strojírenských oborech**, jejichž absolventi nacházejí na trhu práce uplatnění snadno, je dominantním důvodem nezájem o práci v oboru. V **elektrotechnických oborech** je sice tento důvod rovněž zastoupen nejčastěji, objevují se ale i jiné důvody jako jsou nízký plat nebo to, že absolventi v tomto oboru nesehnali práci. Podobná situace je i u **Obchodní akademie**, kde důvody pro uplatnění v jiném oboru zahrnují opět jak nezájem o obor, tak i obtíže s uplatněním. V oboru **Management v oborech**, jehož absolventi nacházejí zaměstnání obtížněji, jsou poměrně častým důvodem odchodu do jiné profese právě problémy se získáním zaměstnání v oboru.

Tabulka 3.7⁴: Nejdůležitější důvod pro práci v jiném oboru

	Obor studia SOŠ					
	Strojírenství	Elektrotechnika	Obchodní akademie	Management v oborech	Hotelnictví a turismus	Celkem bez rozlišení oborů
Nízký plat	8%	21%	8%	15%	4%	13%
Pracovní podmínky	8%	10%	8%	5%	42%	14%
Nesehnal práci v oboru	8%	21%	29%	48%	19%	33%
Neměl o práci v oboru zájem	58%	31%	29%	20%	23%	25%
Vystudoval jiný obor	0%	0%	0%	0%	4%	2%
Jiný důvod	17%	17%	25%	13%	8%	13%
Celkový součet	100%	100%	100%	100%	100%	100%

⁴ Vzhledem k výraznější redukci vzorku při výběru respondentů, kteří pracují v oboru veřejnosprávní činnost, není v této části analýz obor uváděn.

Obor Hotelnictví a turismus je z hlediska důvodů odchodu do jiné profese specifický, nejčastější motivací, proč absolventi odcházejí za prací do jiného oboru, jsou pracovní podmínky.

Závěrem tak můžeme konstatovat, že shoda mezi oborem vzdělání a pracovním uplatněním u absolventů oborů SOŠ je poměrně nízká a od ukončení studia na SOŠ má výrazně klesající tendenci. Absolventi v průběhu několika let po ukončení studia odcházejí pracovat jak do příbuzných oborů, tak i do zcela jiných oborů. K největšímu odlivu dochází v oboru Management v oborech, naopak profesně poměrně stabilní jsou absolventi strojírenských oborů SOŠ a Hotelnictví a turismu, z nichž se 70 % uplatňuje ve své nebo příbuzné profesi i s odstupem tří let od maturity. Převažující důvody pro uplatnění v odlišném oboru se liší, u oborů, které se na trhu práce uplatňují snadno (např. strojírenství), je nejfrekventovanějším důvodem nezájem o práci v oboru, u těch, kde je míra nezaměstnanosti vyšší, se jako důvod odchodu do jiné profese častěji objevuje problém se získáním zaměstnání v oboru (Veřejnosprávní činnost, Management v oborech).

3.5 Spokojenost absolventů v zaměstnání

V celkové míře spokojenosti absolventů v zaměstnání nejsou mezi jednotlivými skupinami oborů velké rozdíly, prakticky ve všech oborech je přibližně 80 % absolventů se svým zaměstnáním spokojeno, mírně menší spokojenost vyjadřují strojaři.

Tabulka 3.8: Spokojenost absolventů s jednotlivými aspekty zaměstnání (% spokojených)

Obor studia SOŠ	Strojírenství	Elektrotechnika	Obchodní akademie	Management v oborech	Hotelnictví a turismus	Veřejnosprávní činnost	Celkem bez rozlišení oborů
Celková spokojenost se zaměstnáním	77%	81%	80%	81%	81%	82%	80%
Platové podmínky	57%	67%	69%	69%	67%	70%	67%
Pracovní podmínky	87%	84%	78%	81%	78%	75%	81%
Zajímavost práce	83%	87%	80%	81%	78%	80%	81%
Využití kvalifikace	72%	60%	63%	57%	63%	61%	62%
Perspektiva firmy	66%	75%	78%	87%	84%	91%	80%
Jistota pracovního místa	87%	88%	86%	83%	79%	86%	85%

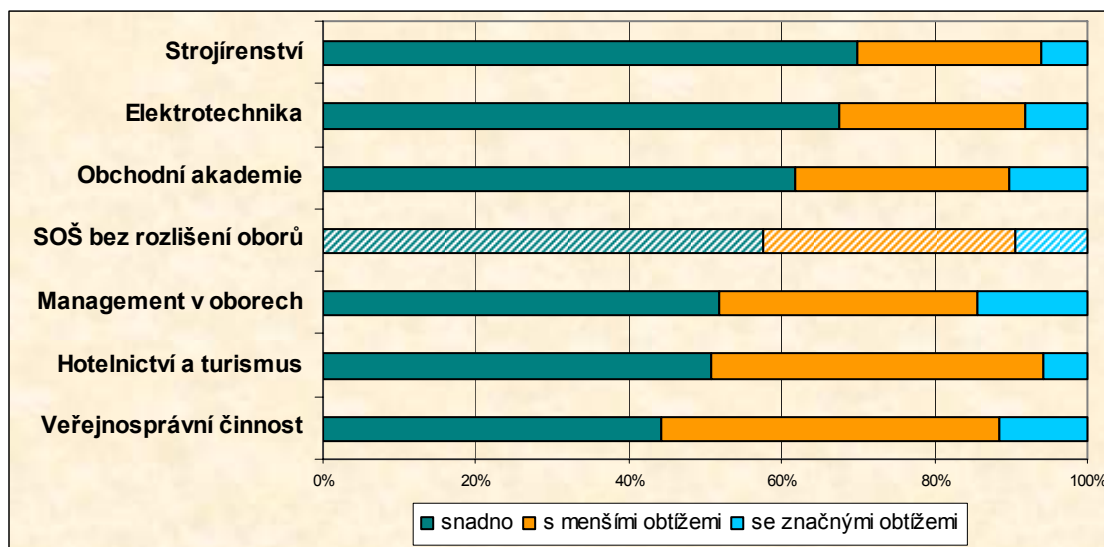
Větší rozdíly mezi skupinami oborů najdeme při podrobnějším pohledu na jednotlivé aspekty spokojenosti absolventů se zaměstnáním. Nejmenší spokojenost vyjadřují absolventi s **platovými podmínkami, o nichž se kladně vyjadřuje kolem 70 % z nich, výjimku tvoří strojaři. V tomto oboru je spokojenost s platovými podmínkami výrazně nižší – jen 57 %**. Výrazné diference jsou patrné u spokojenosti s využitím kvalifikace, což odpovídá poměrně velkým rozdílům v odchodech absolventů mimo vystudovaný obor. Nejnižší spokojenost s využitím kvalifikace v souladu s nejnižším uplatněním absolventů ve vystudovaném oboru najdeme v oboru Management v oborech. Značné odlišnosti jsou i ve spokojenosti absolventů s perspektivou firmy, kterou posuzují kriticky hlavně absolventi strojírenských a elektrotechnických oborů. Absolventi oboru Hotelnictví a turismus jsou si nejméně jisti svým pracovním místem.

3.6 Získání prvního zaměstnání a problémy s nezaměstnaností

Získání prvního zaměstnání

Poměrně výrazné odlišnosti najdeme v tom, jak snadno absolventi jednotlivých skupin oborů nacházejí zaměstnání. **Nejsnadněji se na trhu práce uplatňují absolventi strojírenských a elektrotechnických oborů, na opačném pólu tohoto žebříčku najdeme skupiny oborů Management v oborech, Hotelnictví a turismus a Veřejnosprávní činnost, kde se s určitými problémy při získání zaměstnání potýkala přibližně polovina absolventů.**

Obrázek 3.4: Jak absolventi SOŠ získali své první zaměstnání? (odpovědi v % podle skupin oborů)

▪ Obtíže absolventů s nezaměstnaností a vstupem na trh práce

Absolventi představují na trhu práce specifickou skupinu, která má na jedné straně nedostatek praktických zkušeností a pracovních návyků, na straně druhé je většinou poměrně flexibilní a často je lépe než starší generace vybavena počítačovými a jazykovými dovednostmi. Z důvodu nedostatečné praxe se absolventi při vstupu na trh práce potýkají s vyšší mírou nezaměstnanosti, ta pak během několika let postupně klesá a vyrovnává se s ostatní populací.

Podívejme se, do jaké míry se s problémem nezaměstnanosti potýkali při vstupu na trh práce absolventi sledovaných oborů SOŠ. Poměrně vysoký podíl absolventů SOŠ, kteří vstoupili do praxe, se setkal alespoň s krátkodobou nezaměstnaností. Tuto skutečnost uvedlo 65 % z těch absolventů SOŠ, kteří začali pracovat, což činí přibližně 35 % z celého souboru absolventů. Naopak přibližně 19 % absolventů SOŠ v období 3 let od ukončení studia nebylo nezaměstnaných a problémy neměli ani s přechodem ze školy do zaměstnání.

Podíváme-li se na situaci z hlediska jednotlivých oborů, pak nejpříznivější situace je u strojařů a elektrotechniků, naopak v oborech Management v oborech a Hotelnictví a turismus je tento podíl o něco větší a nejproblematičtější situace je u Veřejnosprávní činnosti, kde určitou zkušenost s nezaměstnaností mělo 80 % z těch absolventů tohoto oboru, kteří po ukončení studia vstoupili na trh práce. Tyto údaje odpovídají i objektivnímu vývoji v míře nezaměstnanosti, která v dubnu 2007 činila u absolventů SOŠ celkově 7,8 %: v oborech Hotelnictví a turismus byla ale v roce 2006 poměrně nepříznivá a dosahovala 14,3 % a i v roce 2007 se tato hodnota – 8,5 % pohybuje stále nad průměrem. V oboru Právo, právní a veřejnosprávní činnost dosahovala míra nezaměstnanosti v dubnu 2007 asi 11,4 % a byla tak stejně jako v předchozím roce nad průměrem absolventů SOŠ (11,0 %),

zatímco u strojírenských oborů dosahovala v roce 2006 jen 9,8 % a u elektrotechniků 8,1 % a v letošním roce klesla v těchto oborech dokonce asi na 6 %.

Tabulka 3.9: Nezaměstnanost absolventů SOŠ (absolventi, kteří se věnují jen dennímu studiu nejsou zahrnuti)

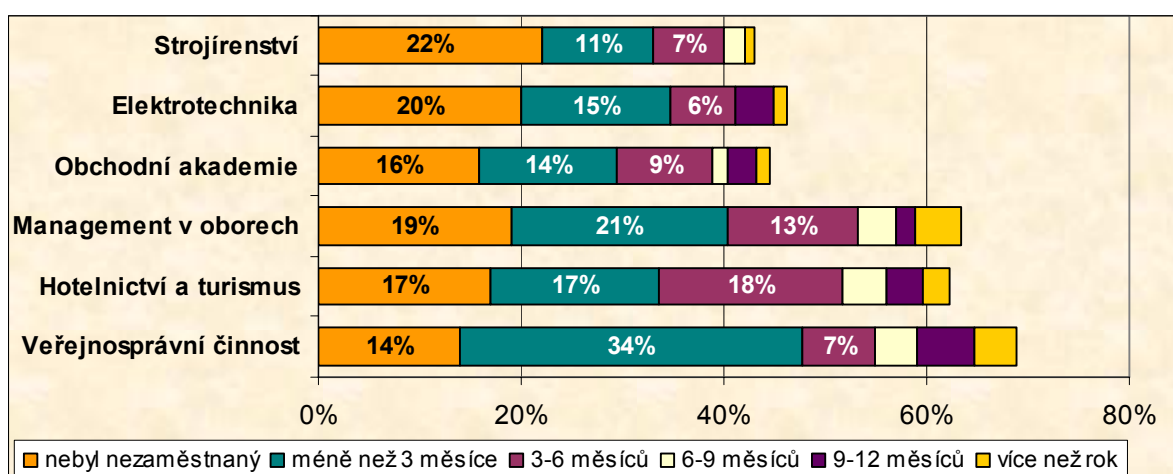
Obor studia SOŠ	Byl jste v období od ukončení studia na SOŠ nezaměstnaný?		
	ne	ano	Celkový součet
Strojírenství	51%	49%	100%
Elektrotechnika	43%	57%	100%
Obchodní akademie	37%	63%	100%
Management v oborech	29%	71%	100%
Hotelnictví a turismus	28%	72%	100%
Veřejnosprávní činnost	20%	80%	100%
Celkem – bez rozlišení oborů	35%	65%	100%

▪ Délka nezaměstnanosti

Z hlediska délky nezaměstnanosti bylo asi 18 % absolventů nezaměstnaných po dobu kratší než 3 měsíce a u 10 % doba nezaměstnanosti dosáhla 3 – 6 měsíců. S dlouhodobou nezaměstnaností přesahující období 6 měsíců se potýkalo jen asi 7 % absolventů, z toho pouze 2 % byla nezaměstnaná déle než rok.

Jak ukazuje graf, absolventi oborů Strojírenství, Elektrotechnika a Obchodních akademií příliš velké potíže s nezaměstnaností neměli, zároveň ale v těchto oborech i nižší podíl absolventů vstoupil přímo na trh práce, naopak výrazné procento z nich pokračuje v dalším studiu v terciárním vzdělávání. V oboru Management v oborech byl podíl absolventů, kteří měli i dlouhodobější potíže najít si zaměstnání, větší, ještě horší situace byla v oboru Hotelnictví a turismus, kde podíl absolventů, kteří hledali zaměstnání 3 – 6 měsíců dosáhl 18 %. V oboru veřejnosprávní činnost byl podíl nezaměstnaných po ukončení studia vysoký, většině se ale podařilo získat pracovní uplatnění do 3 měsíců.

Obrázek 3.5: Délka nezaměstnanosti absolventů podle oborů (v % odpovědí - pouze absolventi, kteří zahájili pracovní aktivitu)

▪ Způsoby řešení nezaměstnanosti

Jednou z otázek, kterými se výzkum zabýval, byly způsoby řešení nezaměstnanosti, například, zda absolventi byli ochotni si hledat práci i mimo bydliště nebo zda spíše projevovali tendenci odcházet mimo vystudovaný obor.

Ve **strojírenských oborech**, kde je v současnosti míra nezaměstnanosti celkem nízká, se více než polovině nezaměstnaných absolventů podařilo úspěšně získat práci v oboru i v místě bydliště.

V **elektrotechnických oborech**, kde je nezaměstnanost rovněž poměrně nízká, si práci v oboru a místě bydliště našla necelá čtvrtina nezaměstnaných, na druhé straně největší podíl nezaměstnaných odešel pracovat do jiného nebo příbuzného oboru (37 %).

Nezaměstnaní **absolventi obchodních akademií** řešili svoji situaci ve shodné míře jak odchodem mimo obor, tak i mimo bydliště, přibližně 7 % odešlo do zahraničí a 2 % zahájila podnikatelskou činnost.

V oboru **Management v oborech** byl podíl těch, kterým se podařilo najít práci v oboru i v místě bydliště, mimořádně nízký (10 %), nadpoloviční většina vyřešila situaci odchodem do jiného oboru (z toho 35 % získalo v místě bydliště jinou práci, 24 % si našlo práci v jiném oboru i mimo bydliště).

V oboru **Hotelnictví a turismus** je relativně vysoké zastoupení těch, kteří si z důvodu nezaměstnanosti našli práci ve svém bydlišti, ale v jiném oboru a poměrně vysoké procento odešlo do zahraničí.

V oboru **Veřejnosprávní činnost** se potíže se získáním uplatnění na trhu práce projeví v tom, že vysoký podíl nezaměstnaných musel svoji situaci řešit jak odchodem mimo bydliště, tak i prací v jiném oboru (33 %).

Tabulka 3.10: Způsoby řešení nezaměstnanosti podle vybraných skupin oborů

Obor studia SOŠ	Strojírnoství	Elektrotechnika	Obchodní akademie	Management v oborech	Hotelnictví a turismus	Veřejnosprávní činnost	Celkový součet
Pokud jste byl nezaměstnaný a nyní pracujete, jak jste situaci vyřešil?							
Našel si práci ve vystudovaném oboru a v místě bydliště	48%	24%	22%	10%	19%	18%	21%
Našel si práci mimo obor v místě bydliště	17%	37%	22%	35%	28%	25%	28%
Našel si práci v oboru mimo bydliště	17%	21%	24%	12%	13%	10%	16%
Našel si práci mimo obor a mimo bydliště	13%	11%	15%	24%	15%	33%	19%
Začal podnikat	0%	3%	0%	4%	0%	3%	2%
Rekvalifikovat se	0%	0%	2%	0%	2%	0%	1%
Našel si práci v zahraničí	4%	0%	7%	4%	15%	5%	6%
Jiný způsob	0%	5%	7%	12%	9%	8%	8%
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Které aspekty zaměstnání jsou pro absolventy SOŠ důležité?

V souvislosti s rychlými ekonomickými i technologickými změnami, které se promítají do rostoucích nároků na flexibilitu, schopnost se učit, prohlubovat si získanou kvalifikaci a mohou se odrážet i v častějších změnách zaměstnání nebo odchodech z vystudované profese, nás zajímaly i širší souvislosti uplatnění absolventů SOŠ na trhu práce. Tématem provedeného šetření byly proto i otázky zaměřené na očekávání absolventů SOŠ ve vztahu k jejich zaměstnání, na priority, na jejichž základě se o přijetí zaměstnání rozhodují a

hodnoty, které považují za podstatné nejen v rámci zaměstnání, ale i v širším kontextu své profesní a životní dráhy.

Tabulka 3.11: Důležitost jednotlivých aspektů zaměstnání

Obor studia SOŠ	Celkem	Strojrenství	Elektrotechnika	Obchodní akademie	Management v oborech	Hotelnictví a turismus	Veřejnosprávní činnost
Jistota zaměstnání	1,44	1,47	1,58	1,44	1,43	1,35	1,29
Zajímavá práce	1,50	1,37	1,54	1,54	1,56	1,39	1,61
Možnost kombinovat práci a rodinu	1,84	1,98	2,00	1,64	1,86	1,85	1,66
Vysoký příjem	1,85	1,81	1,88	1,87	1,81	1,82	1,91
Možnost kariérního postupu	1,85	1,71	1,99	1,92	1,77	1,74	1,90
Možnost vzdělávání, školení	1,92	2,10	2,03	1,88	1,91	1,71	1,77
Dostatek volného času	1,94	1,88	1,86	1,97	2,01	1,96	1,96
Prestiž vykonávané profese	2,35	2,36	2,53	2,32	2,27	2,23	2,30
Možnost dělat něco užitečného pro společnost	2,36	2,51	2,53	2,38	2,18	2,41	1,90
Nemuset daleko dojíždět	2,37	2,42	2,44	2,33	2,47	2,31	2,13
Možnost pracovat samostatně	2,47	2,59	2,58	2,56	2,29	2,38	2,33
Možnost řídit podřízené	3,29	3,19	3,52	3,19	3,20	3,14	3,53

Na tuto otázku odpovídali jak absolventi, kteří již zahájili pracovní činnost, tak i ti, kteří pokračovali v terciárním vzdělávání a vstup na trh práce teprve stojí před nimi. Absolventi hodnotili důležitost jednotlivých aspektů zaměstnání na škále od jedné do pěti, kde 1 znamenala největší míru důležitosti, zatímco 5 naopak nejnižší. V tabulce jsou uvedeny průměry za všechny dotázané absolventy SOŠ i za jednotlivé skupiny oborů. Nejdůležitějšími hodnotami z hlediska zaměstnání jsou pro absolventy jistota pracovního místa a zajímavá práce. Skutečnost, že **jistota pracovního místa se objevuje na prvním místě** je poměrně překvapivá vzhledem k tomu, že u mladých lidí, kteří začínají svou pracovní dráhu, bychom mohli předpokládat vysokou flexibilitu, schopnost akceptovat změny a tedy i nižší obavu z případné ztráty zaměstnání. I když rozdíly mezi skupinami oborů nejsou příliš výrazné, lze najít určitou souvislost mezi větším důrazem na jistotu zaměstnání a problémy se získáním zaměstnání a nezaměstnaností, zejména u skupin oborů Hotelnictví a turismus a Veřejnosprávní činnost. **Druhou nejvyšší hodnotou je zajímavá práce (1,5)**, která je v žebříčku hodnocení výše než platové ohodnocení.

Na třetí pozici najdeme v podstatě se shodnou hodnotou kolem 1,85 bodů „**vysoký plat**“ spolu s „**příležitostí ke kariérnímu postupu**“ a „**možností dobře kombinovat nároky práce a rodiny**“. Následující místa v žebříčku obsadily – „**možnost školení**“ a „**dostatek volného času**“, jejichž hodnota je přibližně 1,92.

Podstatně **menší důležitost** má pro mladé absolventy SOŠ **prestiž vykonávaného zaměstnání a možnost dělat něco užitečného pro společnost**, což ukazuje určitý individualismus. Příliš důležitá není pro tuto skupinu mladých lidí ani otázka dojíždění do zaměstnání, kde se průměrná odpověď (2,4) nachází téměř uprostřed a není tedy považována za příliš podstatnou, ale ani zcela nepodstatnou. A zdá se, že tedy v této otázce záleží více na dalších aspektech. V této fázi mladí lidé nevyžadují příliš samostatnou práci, což zřejmě odráží určitou nejistotu při vstupu do zaměstnání.

Ve srovnání s předchozími hodnotami je jako prakticky nedůležitá hodnocena „možnost řídit podřízené“, což zřejmě opět odráží situaci mladých lidí, kteří se teprve seznamují se svojí profesí a hledají si své místo a nemají v tomto směru vysoké ambice.

Z uvedeného je možno konstatovat, že mladí lidé vnímají zaměstnání v širokém kontextu kariéry i osobního života. Finanční ocenění považují za důležité, není pro ně ale nejdůležitější. Spíše se zdá, že požadují, aby vhodně zapadlo do celého jejich života a životního stylu. Podstatné jsou jak hodnoty související s možností růstu a seberealizace v pracovní oblasti (zajímavá práce, možnost kariérního postupu, školení), tak na straně druhé i aspekty, které souvisí s osobním životem (možnost kombinovat práci a rodinu, volný čas). Individuální hodnoty výrazně převažují nad hodnotami s určitým společenským přesahem (prestiž vykonávaného zaměstnání, možnost dělat něco užitečného).

Jistota pracovního místa je i podle jiných výzkumů zařazována zpravidla na první místo, nicméně u této nejmladší skupiny je to do jisté míry překvapivé.

Nízký zájem o možnost pracovat samostatně a řídit podřízené je možno interpretovat i tak, že v této životní fázi nemají zájem přebírat velkou zodpovědnost.

4. Charakteristika vybraných skupin oborů SOŠ z hlediska uplatnění absolventů na trhu práce

23 - Strojírenství a strojírenská výroba

Skupina strojírenských oborů patří v rámci tohoto typu studia mezi obory, se kterými jsou **absolventi spokojeni**, podíl nespokojených dosahuje jen 7 %. **Nadprůměrně** jsou hodnoceny odborné teoretické a praktické znalosti i dovednost pracovat na počítači. Naopak velmi špatně jsou hodnoceny jazykové znalosti, které hodnotí pozitivně jen 35 % absolventů strojírenských oborů, což je nejhorší výsledek z námi sledovaných oborů.

Strojaři zároveň patří s volbou své vzdělávací cesty k nejspokojenějším. Převážná většina by si zvolila stejný typ studia a tři čtvrtiny by si vybraly i stejný obor. Zájem o gymnázium by mělo jen asi 5–6 % absolventů těchto technických oborů. Pozitivní vztah k vystudovanému oboru ukazuje i vývoj míry identifikace s oborem. V závěru studia byl podíl absolventů, kteří by si zvolili stejný obor, poměrně vysoký – asi 71 % a po třech letech se dokonce zvýšil na 76 %.

Absolventi maturitních strojírenských oborů se vyznačují poměrně vysokým zájmem o pokračování ve studiu a vcelku úspěšní byli i z hlediska podílu přijatých. Celkové procento těch, kteří pokračovali v denním studiu, dosáhlo 75 %, na vysoké škole pokračovalo 66 %, 5 % bylo přijato na VOŠ a 4 % k pomaturitnímu studiu jazyků.

Relativně vysoký je i zájem absolventů maturitních **strojírenských oborů o uplatnění ve svém oboru** – v závěru studia chtělo pracovat ve vystudovaném oboru 56 % absolventů SOŠ a 46 % se v oboru skutečně uplatnilo, přitom dalších 22 % bylo zaměstnáno v příbuzném oboru. Tím se výrazně odlišují od vyučených strojařů, pro které je charakteristický velký odliv z oboru. Mimo obor si v období tří let od maturity našlo uplatnění asi 31 % absolventů. Převažujícím důvodem je ztráta zájmu o práci v oboru.

Ačkoli strojaři vyjadřují poměrně vysoký zájem o práci v oboru, ve srovnání s ostatními sledovanými skupinami jsou v zaměstnání spokojeni méně. Celkově vyjadřuje spokojenost 77 % z nich. Velmi nízká je zejména spokojenost s platovými podmínkami, kterou uvádí jen 57 % z nich. Překvapivě nízká je i spokojenost s perspektivou firmy (65 %).

Absolventi oborů Strojírenství velké potíže s nezaměstnaností nemají, zároveň je ale v tomto oboru i nižší podíl absolventů, kteří vstupují přímo na trh práce, naopak výrazné procento pokračuje v dalším studiu v terciárním vzdělávání. Pokud jsou nezaměstnaní, daří se jim relativně úspěšně získat práci v oboru i v místě bydliště.

26 - Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika

Ve skupině oborů Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika se hodnocení úrovně získaného vzdělání pohybuje kolem průměru ze sledovaných oborů, nespokojeno je jen asi 10 % absolventů. Z hlediska podrobnějšího pohledu na sledované kompetence je většina opět hodnocena průměrně, slabším místem výuky jsou podle názoru absolventů jazykové znalosti, se kterými je spokojeno jen 42 % absolventů, a komunikační dovednosti (60 % spokojených).

Podobně jako strojaři patří elektrotechnici k těm, kteří jsou s volbou svého studijního oboru převážně spokojeni. Převážná většina by si zvolila stejný typ studia a tři čtvrtiny by si vybraly i stejný obor. Zájem o gymnázium by mělo jen asi 5–6 % absolventů tohoto oboru. Pozitivní vztah k vystudovanému oboru ukazuje i vývoj míry identifikace s oborem. I když v závěru studia nebyl podíl absolventů, kteří by si zvolili stejný obor, tak vysoký jako u strojírenských oborů – dosahoval 67 %, 3 roky od ukončení studia se podíl absolventů,

kteří by si vybrali znovu tento obor, zvýšil o 8 %, tedy asi na 75 %. Nejčastějším důvodem, proč by si někteří raději vybrali jiný studijní obor, je ztráta zájmu o tento obor.

Absolventi maturitních elektrotechnických oborů se vyznačují vysokým zájmem o pokračování ve studiu a vcelku úspěšní byli i z hlediska podílu přijatých. Celkové procento těch, kteří pokračovali v denním studiu, dosáhlo 80 %, což je v rámci sledovaných oborů nejvyšší podíl, na druhé straně nejvyšší je i procento těch, kteří studia zanechali (16 %).

Překvapivým zjištěním vzhledem k tomu, že absolventi oboru **Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika** mají převážně kladný vztah ke svému oboru, je poměrně vysoký odliv a nízké uplatnění absolventů přímo v oboru. V oboru chtělo začít pracovat 50 % z těch absolventů, kteří vstoupili po ukončení studia na trh práce, a 17 % plánovalo uplatnění v příbuzném oboru. Tři roky od ukončení studia ale z této skupiny pracovalo přímo v oboru jen 22 % absolventů a dalších asi 33 % v příbuzném oboru. Důvody pro práci v jiném oboru jsou na rozdíl od strojařů více diferencované, patří k nim nezájem o práci v oboru, nízký plat nebo obtíže při hledání zaměstnání.

Celkově je v zaměstnání spokojeno kolem 80 % absolventů tohoto oboru. Nižší je jejich spokojenost s perspektivou firmy, ve které pracují.

Absolventi elektrotechnických oborů nemají ve srovnání s absolventy ostatních oborů velké potíže s nezaměstnaností, i když ve srovnání se strojaři je zde vyšší podíl těch, kteří se při přechodu na trh práce alespoň s krátkodobou nezaměstnaností setkali.

63 - Obchodní akademie

Absolventi oboru Obchodní akademie hodnotí školní přípravu na SOŠ velmi pozitivně, podíl spíše nespokojených nepřesahuje 7 %. V souladu s celkově pozitivním hodnocením je i většina jednotlivých kompetencí posuzována v tomto oboru mírně nadprůměrně, jako slabší uvedli absolventi schopnost samostatného rozhodování (68 %) a odborných praktických znalostí (69 %).

V oboru **Obchodní akademie** je podíl absolventů, kteří by zvolili stejný obor, mírně nižší – stejný obor by si zvolilo necelých 70 % absolventů, zatímco asi 20 % by zvolilo jiný obor na SOŠ a na rozdíl od technických oborů absolventi projevují vyšší zájem i o gymnázium (10 %). Vztah absolventů obchodních akademií k tomuto studijnímu oboru se na rozdíl od strojařů a elektrotechniků po vstupu do praxe nebo terciárního vzdělávání mírně zhoršil, zatímco v závěru studia by si stejný obor vybralo 73 % absolventů, 3 roky po maturitě je to 68 %. I přes tento mírný pokles zůstává míra identifikace s oborem poměrně příznivá. K důvodům, proč by si část absolventů vybrala jiný studijní obor, patří především to, že obor studovat nechtěli, obtížné hledání práce v oboru, jako důvod se zde vyskytuje i nižší úroveň studia.

U absolventů **Obchodní akademie** byl zájem studovat mírně nižší, denní studium zahájilo 65 % absolventů tohoto oboru, přitom ve srovnání s technickými obory projevovali častěji zájem o studium na vyšších odborných školách, kam bylo přijato asi 12 % z nich, necelá polovina (48 %) byla přijata na vysokou školu a 5 % pokračovalo v pomaturitním jazykovém studiu. Poměrně nízký je v tomto oboru podíl těch, kteří terciárního studia zanechali (4 %).

Absolventi **Obchodních akademií** měli na konci studia velmi vysoký zájem uplatnit se přímo ve svém oboru, tento záměr uvedlo asi 70 % z nich, nakonec se po třech letech od maturity realizuje v oboru jen asi 30 % z nich a vyšší procento – 32 % – pracuje v příbuzném oboru. Podíl těch, kteří se uplatňují zcela mimo obor, dosahuje asi 38 %, což je více než u strojařů, ale méně než u elektrotechniků. Důvodem pro odchod za prací do jiného oboru je například nezájem o práci v oboru a častěji než u technických oborů zde najdeme i obtížné hledání zaměstnání v tomto oboru.

Celkově je v zaměstnání spokojeno kolem 80 % absolventů tohoto oboru a spokojenost s jednotlivými aspekty zaměstnání se v podstatě pohybuje na průměrné úrovni z ostatních sledovaných oborů.

Ve srovnání s absolventy technických oborů získávali absolventi obchodních akademií zaměstnání mírně obtížněji – přes 60 % z nich získalo zaměstnání snadno, asi 28 % získalo zaměstnání s menšími obtížemi. Se značnými obtížemi se ale potýkalo jen asi 11–12 % z nich.

64 - Management v oborech

Absolventi oboru Management v oborech vyjadřují v porovnání s ostatními sledovanými obory s úrovní školní přípravy nejnižší spokojenost, podíl nespokojených se školní přípravou je asi 14 %. Nižší spokojenost se vztahuje především k odborným teoretickým a praktickým znalostem. Naopak celkem příznivá je podle absolventů úroveň získaných jazykových dovedností (59 % spokojených).

Absolventi tohoto oboru mají velmi problematický vztah k volbě oboru. Stejný obor by si po třech letech od maturity zvolila jen polovina absolventů, třetina by zvolila jiný obor na SOŠ, 11 % gymnázium a ve srovnání s ostatními sledovanými obory je zde i nezanedbatelné procento těch, kteří by dali přednost vyučení (6 %). Nepříznivý vztah k oboru je zřejmý i z vývoje míry identifikace s oborem. Zatímco v závěru studia by si stejný obor zvolilo 68 % dotázaných, po třech letech je tento podíl o 15 % nižší a dosahuje jen 53 %, což je v rámci sledovaných oborů nejméně. Důvodem nepříznivého vztahu k oboru bylo to, že vysoký podíl studentů tento obor původně studovat nechtěl. Druhým nejčastějším důvodem jsou obtíže při hledání zaměstnání.

Pro absolventy oboru **Management v oborech** jsou charakteristické výrazně nízké studijní ambice, 40 % z nich žádný zájem o studium neprojevovalo a úspěšně přijato k dalšímu studiu bylo jen 47 % absolventů, z toho 5 % studovalo jazykové studium, 11 % VOŠ a přibližně 32 % zahájilo vysokoškolské studium. Relativně vysoké procento – kolem 8 % studia zanechalo.

Extrémně nízký je podíl absolventů, kteří pracují přímo ve svém oboru. I když původně předpokládalo asi 52 % budoucích absolventů, že si budou hledat práci v oboru, tři roky od ukončení studia zůstalo v oboru jen 10 % absolventů. Více než polovina (55 %) pracuje zcela mimo svůj obor. Důvodem je především nedostatek pracovních míst, částečně i to, že se této práci věnovat nechtějí.

Celkově je v zaměstnání spokojeno kolem 80 % absolventů tohoto oboru, nízká spokojenost je ale s využitím kvalifikace vzhledem k tomu, že v oboru pracuje jen velmi malý podíl z nich.

Zaměstnání získala snadno více než polovina těchto absolventů, se značnými potížemi se potýkalo kolem 16 % těchto absolventů, což je ze sledovaných oborů nejvíce.

65 - Hotelnictví a turismus

Absolventi tohoto oboru patří k nejméně spokojeným s úrovní studovaného oboru. Podíl nespokojených dosahuje asi 15 % a poměrně nízký je i podíl těch, kteří jsou velmi spokojeni. Nízká je úroveň dovednosti pracovat na PC, která je ze všech sledovaných oborů hodnocena nejhůř (jen 57 % spokojených), naopak nejlépe je v tomto oboru hodnocena jazyková vybavenost (61 % spokojených).

U absolventů **Hotelnictví a turismu** by si stejný obor vybralo asi 57 % absolventů a přibližně 30 % by studovalo jiný obor na SOŠ. V porovnání s ostatními obory ale absolventi projevují výrazný zájem o gymnázium, které by si při opakované volbě zvolilo 13 % z nich. Míra identifikace s oborem, neboli podíl absolventů, kteří by si vybrali stejný studijní obor, byla v závěru studia spíše nižší - 62 % a 3 roky od ukončení studia se příliš nezměnila – mírně klesla na 61 %. Důvod pro volbu jiného oboru spočívá především ve ztrátě zájmu o obor a někteří absolventi si stěžují i na nízkou úroveň studia.

V oboru **Hotelnictví a turismus** je podíl těch, kteří pokračují v terciárním vzdělávání, ve srovnání s technickými obory podstatně nižší, po maturitě začala studovat v denním studiu jen asi polovina absolventů. Důvodem byla kromě nižšího studijního zájmu (přibližně 27–28 % již studovat nechtělo) i poměrně vysoká neúspěšnost při přijímání na vysoké školy, kdy kolem 13 % nebylo ke studiu přijato.

Obor **Hotelnictví a turismus** se vyznačuje poměrně vysokým zájmem absolventů pracovat po ukončení SOŠ přímo v tomto oboru. V závěru studia se chtělo ve svém oboru uplatnit 68 % budoucích absolventů a nadpoloviční většina z nich se v oboru skutečně uplatnila. Důvodem pro odchod do jiného oboru jsou nejčastěji pracovní podmínky.

Celkově je v zaměstnání spokojeno kolem 80 % absolventů tohoto oboru, podobně jako v ostatních sledovaných oborech. Méně spokojeni jsou s jistotou pracovního místa a některým připadá práce méně zajímavá.

Zaměstnání získala snadno jenom asi polovina absolventů, na druhé straně se značnými potížemi se potýkalo rovněž jen asi 6 % absolventů, zbývající absolventi naráželi na menší potíže.

68 - Veřejnosprávní činnost

U **veřejnosprávní činnosti** je celkové hodnocení značně polarizované a tomu odpovídá i poměrně diferencované hodnocení jednotlivých kompetencí. Zatímco všeobecné znalosti a rozhled (80 % spokojených) a dovednosti pracovat s PC (89 % spokojených) jsou hodnoceny velmi pozitivně, najdeme zde i poměrně nepříznivé hodnocení jazykových znalostí, o kterých se vyjádřilo kladně jen 46 % absolventů.

V oboru **Veřejnosprávní činnost** se ukazuje poměrně výrazný pokles v míře identifikace s oborem: Zatímco v závěru studia by si stejný obor zvolilo 72 % absolventů, po třech letech došlo k propadu o 15 % a stejný obor by si zvolilo již jen 59 % absolventů. Naopak 34 % by si na SOŠ vybralo jiný obor. Relativně nízký je ale i zájem o gymnázium, které by studovalo jen 5 % z nich. Důvod pro volbu jiného oboru spočívá především v obtížném hledání zaměstnání v oboru nebo v tom, že obor vlastně nechtěl studovat.

V oboru **Veřejnosprávní činnost** je podíl těch, kteří pokračují v terciárním vzdělávání, ve srovnání s ostatními obory relativně nízký, pouze asi polovina absolventů pokračovala po maturitě v nějaké formě denního studia. Důvodem byla kromě nižšího studijního zájmu, kdy přibližně 28 % již studovat nechtělo, i vysoká neúspěšnost (v rámci sledovaných oborů nejvyšší) při přijímání na vysoké školy nebo VOŠ, kam nebylo přijato asi 17 % absolventů.

Celkově je v zaměstnání spokojeno kolem 80 % absolventů tohoto oboru, podobně jako v ostatních sledovaných oborech.

Absolventi tohoto oboru se potýkali s poměrně značnými obtížemi při hledání zaměstnání, jen 45 % z nich získalo zaměstnání snadno, což je v rámci sledovaných oborů nejnižší.

5. Závěr

Cílem této části projektu bylo zmapovat přechod absolventů středních odborných škol na trh práce, jejich studijní ambice, zjistit, jak jsou absolventi na trhu práce úspěšní, do jaké míry jejich vzdělání odpovídá potřebám zaměstnání, identifikovat slabá místa jejich teoretické i praktické přípravy i problémy s uplatněním v oboru a nezaměstnaností. Významný přínos tohoto projektu spočívá v použité metodologii, především ve využití longitudinálního přístupu, který spočívá v opakovaném dotazování stejných absolventů v různých životních obdobích a umožňuje sledovat posuny v názorech a postojích mladých lidí při jejich přechodu do pracovního procesu, odkrytí slabá místa, nedostatky ve školní přípravě, míru připravenosti absolventů při vstupu na trh práce i problémy s uplatněním jednotlivých oborů, porovnat profesní a studijní plány s jejich skutečnou realizací.

K nejdůležitějším oblastem patří hodnocení úrovně školní přípravy, a to jak z pohledu těch absolventů, kteří po maturitě vstoupili na trh práce, tak těch, kteří pokračovali ve vzdělávání na terciární úrovni. **Celkově hodnotili absolventi úroveň školní přípravy na SOŠ pozitivně, negativně se vyjádřilo jen asi 10 % z nich**, což je obdobná situace jako u vyučených. Z hlediska jednotlivých kompetencí posuzují absolventi nejlépe úroveň odborných teoretických znalostí – s nimi je tři roky od ukončení studia na SOŠ spokojena naprostá většina z nich – 92 %. Přibližně tři čtvrtiny absolventů vyjadřují spokojenost s počítačovými dovednostmi (78 %), všeobecnými znalostmi (75 %) a se schopností se samostatně rozhodovat (72 %). Relativně hůře se cítí být připraveni v oblasti komunikačních schopností (68 %) a odborných praktických znalostí (62 %). Nejslabším místem přípravy na SOŠ jsou jazykové znalosti, kde podíl spokojených dosahuje jen 50 %. Zde jsou ale rozdíly oproti vyučeným podstatně výraznější, zejména spokojenost s jazykovými znalostmi a dovedností pracovat s výpočetní technikou je u vyučených výrazně nižší.

Rozdíl mezi vyučenými a absolventy SOŠ je i v tom, že vyučení jsou po vstupu do praxe zpravidla kritičtější, zjišťují, že získané znalosti a dovednosti odpovídají požadavkům praxe hůře, než v závěru studia předpokládali. To platí nejvíce pro jazykové znalosti a počítačové dovednosti, kde je propad v hodnocení nejvyšší. Naopak absolventi SOŠ po třech letech od maturity hodnotí většinu sledovaných kompetencí dokonce mírně pozitivněji než v závěru studia. Odlišnosti ale byly zjištěny v názorech absolventů, kteří již vstoupili do praxe a získali pracovní zkušenost, a těch, kteří pokračovali ve vzdělávání. Hodnocení těch, kteří zahájili pracovní dráhu, je u většiny sledovaných kompetencí obdobné, u odborných praktických znalostí je ale nižší.

Důležitou otázkou je, jak absolventi SOŠ posuzují ve zpětném pohledu svoji studijní volbu, do jaké míry odpovídá zvolená profesní dráha jejich zájmům, schopnostem a ambicím v pozdějším věku. **Z výsledků vyplývá, že převážná většina absolventů SOŠ – 89 % – by v době šetření – tedy tři roky od maturity zvolila opět stejnou úroveň vzdělání, z toho přibližně 66 % by studovalo stejný obor na SOŠ a dalších 23 % by raději zvolilo na SOŠ jiný obor.** Ve vztahu k diskuzím o případném rozšíření kapacity gymnázií je důležitým zjištěním, že přibližně 8 % absolventů by dalo přednost studiu gymnázia. Na rozdíl od kategorie vyučených, z nichž by výrazné procento při opakované volbě dalo přednost maturitní úrovni vzdělání a raději by studovali svůj obor na SOŠ, u absolventů SOŠ by stejný obor na úrovni vyučení nezvolil nikdo a zájem o vyučení v jiném oboru je jen minimální (3 %). **Šetření ukázalo, že s odstupem tří let od ukončení studia na SOŠ by si stejný obor zvolilo 66 % absolventů SOŠ.**

Důvody, proč by absolventi změnili svoji studijní volbu, spadají v podstatě do tří kategorií. **Do první a nejvíce zastoupené kategorie** spadá **nezájem o vystudovaný obor**, kdy 10 % absolventů uvádí, že je obor přestal zajímat, a dalších 9 %, že obor původně nechtěli studovat a svůj názor během studia nezměnili. **Druhá skupina** zahrnuje především **nespokojenost s úrovní přípravy** jak ve vztahu k požadavkům zkoušek na vysokou školu, tak i profesním nárokům. Z důvodu nízké úrovně studia by si jiný obor zvolilo 7 %

absolventů SOŠ a dalších 7 % bylo nespokojeno s přípravou pro studium na VŠ. **Třetí kategorií tvoří komplex problémů související se vstupem do praxe**, jako jsou obtížné hledání zaměstnání (6 %), nevyhovující platové a pracovní podmínky (3 %), neperspektivnost oboru (3 %) a další.

Podstatným zjištěním ve vztahu k uplatnění absolventů na trhu práce je tzv. stabilita profesní volby, jinými slovy zjištění, zda absolventi mají zájem pracovat v zaměstnání odpovídajícím vystudovanému oboru, nebo se raději realizují v jiném oboru. V této souvislosti bylo zjištěno, že **v závěru studia mělo zájem pracovat přímo ve vystudovaném oboru asi 62 % absolventů a v příbuzném oboru se chtělo uplatnit dalších 11 % z nich. Souhrnná stabilita profesní volby tak činila 73 %**. Skutečnost ale byla výrazně odlišná – po skončení studia na SOŠ si našlo práci v oboru jen 36 % z těch absolventů, kteří zahájili pracovní dráhu, v příbuzném oboru se uplatnilo 25 %. Souhrnně se tedy přímo v oboru nebo alespoň v příbuzném oboru uplatnilo 61 % absolventů. Jinými slovy, z původních 73 % studentů, kteří v závěru studia počítali s uplatněním ve svém nebo příbuzném oboru, 12 % absolventů nakonec zahájilo pracovní dráhu v jiném oboru. V následujících třech letech od maturity pak docházelo **především k přesunu z vystudovaného oboru do příbuzných oborů, takže podíl těch, kteří se uplatnili mimo obor, se už příliš neměnil**.

S tímto zjištěním úzce souvisí i otázka důvodů, které vedou k odlivu absolventů z určitých profesí. Nejfrekventovanějším důvodem, proč absolventi SOŠ odešli pracovat do jiného oboru, je, že se jim nepodařilo získat v oboru vhodné pracovní uplatnění. Tento důvod byl hlavním důvodem odchodu do jiného oboru asi pro 33 % absolventů a celkově sehrál určitou roli v odchodu asi 65 % absolventů. Na druhou stranu z hlediska souhrnu hraje významnější roli v odchodu do jiného oboru komplex subjektivních důvodů, které tvořily hlavní důvod pro odchod z oboru asi 67 % absolventů, kteří se uplatnili mimo svůj obor, jako jsou nezájem o práci v oboru (25 %), pracovní podmínky (14 %), nízké platové ohodnocení (13 %) a podobně.

Závěrem je možno konstatovat, že absolventi maturitních oborů SOŠ jsou se získaným vzděláním poměrně spokojeni, většina by si opět zvolila stejnou úroveň vzdělání, přibližně 8 % by raději studovalo gymnázium a 3 % by dala přednost vyučení. Jejich vztah k vystudovanému oboru ale není příliš stabilní. Tomu odpovídá i relativně vysoký podíl absolventů, kteří již po několika letech v praxi odcházejí pracovat do příbuzných nebo jiných oborů, přibližně dvě třetiny odcházejí především z důvodu nezájmu pracovat ve vystudovaném oboru nebo proto, že si nacházejí uplatnění s lepšími pracovními i platovými podmínkami. Přibližně třetina proto, že nesehnala ve svém oboru pracovní uplatnění. Ukazuje se, že vztah mezi získaným vzděláním a pracovním uplatněním je v současné době poměrně volný, a to jak u vyučených, tak i u maturantů na SOŠ. Tato zjištění podporují představu o nutnosti připravovat flexibilní pracovní sílu, schopnou reagovat na situaci na trhu práce, doplňovat a rozvíjet svoji odbornou kvalifikaci podle aktuálních potřeb zaměstnavatelů a celoživotně se vzdělávat.

Příloha: Přehled profesí, do kterých odcházejí absolventi pracující mimo svůj obor

Obor vzdělání	Vykonávané zaměstnání
Strojírenství	bezpečnostní agentura
Strojírenství	logistik – spediter
Strojírenství	Merchandising – servis, doplňování zboží
Strojírenství	oblast bezpečnostních technologií, systémů a managementu
Strojírenství	profesionální sportovec
Strojírenství	pracovník produktové podpory– zpracování dat
Strojírenství	profesionální sportovec
Strojírenství	technik firmy pro bezdrátový internet
Elektron. počít. systémy	filmová postprodukce (střih, grafika, vizuální efekty apod.)
Elektron. počít. systémy	konzultant, datový specialista O2, telekomunikační služby, telefony, internet
Elektron. počít. systémy	mechanik v leteckém servisu
Elektron. počít. systémy	pomocné práce ve skladu
Elektron. počít. systémy	projekt manažer– pracovník řízení a přípravy projektů, styk se zákazníky
Elektron. počít. systémy	rekonstrukce – montáž suchých staveb
Elektron. počít. systémy	výroba airbeků do automobilů
Elektron. počít. systémy	stavební dělník v reklamní agentuře
Elektrotechnika	sanační, stavební práce
Elektrotechnika	zedník v zahraničí
Elektrotechnika	mistr mechanizace
Elektrotechnika	programátor, analytik
Elektrotechnika	řidič kurýrní služby
Elektrotechnika	učím děti na LŠU hrát na bicí nástroje
Elektrotechnika	zástupce vedoucího skladu
Elektrotechnika	technik, geologická kontrola vrtání
Elektrotechnika	prodavačka – HERVIS SPORT
Elektrotechnika	tiskař
Elektrotechnika	vedoucí expedice ve slévárenské společnosti
Elektrotechnika	webdesign – tvorba www stránek
Elektrotechnika	obchodní asistentka
Obchodní akademie	tvoření grafických návrhů a jejich tisk, jednání se zákazníky, obsluha tiskárny
Obchodní akademie	barmanka
Obchodní akademie	dělnice v elektrovýrobě – kabelové svazky do aut
Obchodní akademie	dělnice při opracování skla
Obchodní akademie	Hamé a.s. – dělnice
Obchodní akademie	kontrolují kvalitu výrobků (klávesnic k počítači)
Obchodní akademie	kontrolor vyrobených dílů
Obchodní akademie	Line leader - vedoucí výrobní linky
Obchodní akademie	pomocnice v kuchyni
Obchodní akademie	pořádání ozdravných kurzů a zájezdů, masáže, vých. techniky (Čína, Thajsko apod.)
Obchodní akademie	prodavačka
Obchodní akademie	prodavačka
Obchodní akademie	prodavačka na částečný úvazek
Obchodní akademie	prodavačka ve Zverímexu
Obchodní akademie	projektant
Obchodní akademie	standardizace práce – normování
Obchodní akademie	přepážková pracovnice u České pošty
Obchodní akademie	referent katastru nemovitostí
Management dopravy	prodavačka – zástupce vedoucího
Management dopravy	Česká pošta
Management dopravy	stavba a bourání lešení
Management obchodu a služeb	podnikám, mám stánek s občerstvením
Management obchodu a služeb	dispečer vnitrostátních přeprav
Management obchodu a služeb	starám se o veškerou dokumentaci ve firmě, databáze, vytvářím grafy, reporty
Management obchodu a služeb	výroba rolačních dvojskel
Management obchodu a služeb	operátor technické podpory bankovních produktů
Management strojírenství	policista
Management strojírenství	asistentka na objednávkovém oddělení

Management strojírenství	asistentka VŠ, koordinátorka pro výuku
Management strojírenství	dávkový specialista
Management strojírenství	McDonald's
Management strojírenství	prodavač
Management strojírenství	technik a kameraman v regionální televizi DAKR
Management v elektrotechnice	administrativní pracovnice skladu
Management v elektrotechnice	dělnice v elektrotechnice
Management v elektrotechnice	montážní dělník
Management ve stavebnictví	asistentka
Management ve stavebnictví	IT specialista (informační technologie, výpočetní technika)
Management ve stavebnictví	obsluha – Tipsport
Management ve stavebnictví	operátor callcentra
Management ve stavebnictví	pomocník v klíčích
Management ve stavebnictví	samostatný referent dopravy
Management ve stavebnictví	sekretářka zástupce ředitele, programový referent ve vojenské zotavovně
Management ve stavebnictví	technik kvality solárních panelů
Management ve stavebnictví	vedoucí kvality ve firmě, která vyrábí solární panely
Hotelnictví a turismus	administrativní pracovnice
Hotelnictví a turismus	Česká pošta
Hotelnictví a turismus	dělnice
Hotelnictví a turismus	prodavač, kopírista,
Hotelnictví a turismus	Eurotec – dělnice pro motorový průmysl
Hotelnictví a turismus	finanční konzultant
Hotelnictví a turismus	Hypo stavební spořitelna - referent klientského servisu
Hotelnictví a turismus	asistentka
Hotelnictví a turismus	kontrolorka spirál do žárovek
Hotelnictví a turismus	kosmetička
Hotelnictví a turismus	mechanik optoelektronické výroby (kontrola displayů)
Hotelnictví a turismus	modelka
Hotelnictví a turismus	monitoring reklamy
Hotelnictví a turismus	obchodní poradce a pojišťovaci a finanční zprostředkovatel
Hotelnictví a turismus	operátor
Hotelnictví a turismus	operátor telefonického centra služeb O2
Hotelnictví a turismus	SAS autosystemtechnic
Hotelnictví a turismus	směnárna
Hotelnictví a turismus	technik sítě (ADSL připojení)
Hotelnictví a turismus	zapisovatelka okresního soudu
Veřejnosprávní činnost	administrativní pracovnice ve vzdělávacím středisku
Veřejnosprávní činnost	barman
Veřejnosprávní činnost	barmanka
Veřejnosprávní činnost	brigádnice – pomocná síla
Veřejnosprávní činnost	asistentka pro styk s klienty
Veřejnosprávní činnost	česká pošta – pracovnice za přepážkou
Veřejnosprávní činnost	dělnice
Veřejnosprávní činnost	dělník v lakovně
Veřejnosprávní činnost	hostinská činnost
Veřejnosprávní činnost	mechanik – specialista
Veřejnosprávní činnost	oddělení služeb zákazníkům (informace, reklamace)
Veřejnosprávní činnost	operátor logistiky (EKONOR)
Veřejnosprávní činnost	operátorka výrobní linky
Veřejnosprávní činnost	pracovnice oddělení kontroly
Veřejnosprávní činnost	recepční v lázeňském zařízení
Veřejnosprávní činnost	referent pro plánování a výrobu – kartonáž, výroba krabic
Veřejnosprávní činnost	řidič, sanitář
Veřejnosprávní činnost	SAP operátor = práce se skladovým počítačovým programem
Veřejnosprávní činnost	servírka (vrchní na hotelové restauraci)
Veřejnosprávní činnost	skladnice
Veřejnosprávní činnost	zástup vedoucího filiálky, vedoucí úseku non–food